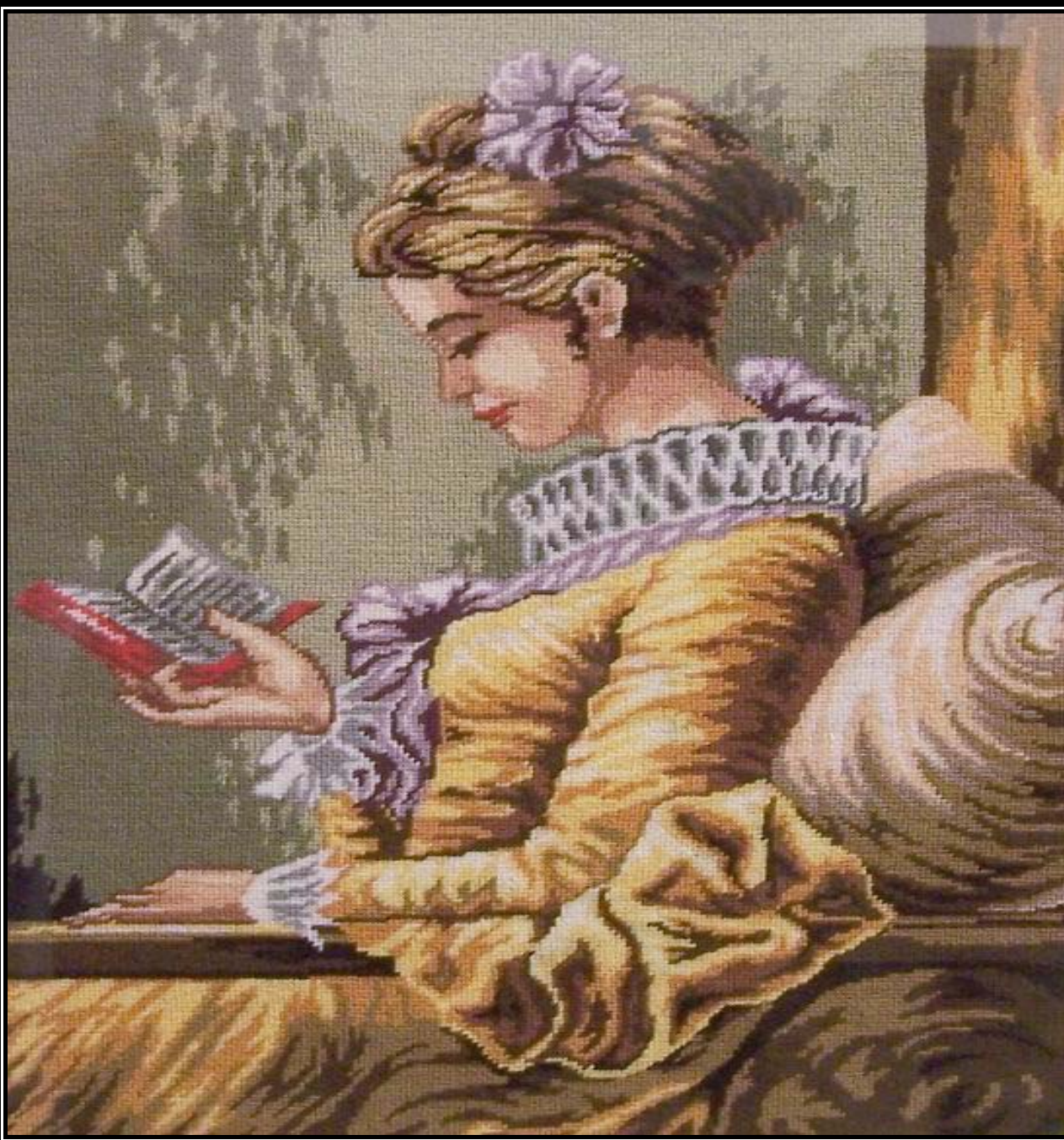

Börzsönyi Helikon

A Spangár András Irodalmi Kör művészeti folyóirata

I. évfolyam, 11. szám 2006 November

Bartos Jánosné: Olvasó nő (gobelin)

Tartalom:

3. o.: *Bűn és bűnhődés II. ...*; (Karaffa Gyula írása)
4. o.: *Köszöntenélek de nem tudlak meghaltak a vonalak*; (Ketykó István verse)
6.-9. o.: *A mesterrel jártam VIII.: Egyedül*; (Borsi István írása)
9. o.: *Izzadás*; (Székács László verse)
10. o.: *Könyvajánló*;
12.-21. o.: *Szente – Három hegy menedékében*; (Végh József képes helytörténeti írása)
22. o.: *Szegényember*; (Móritz Mátyás verse)
24.-32. o.: *Ki van a toronyban IV.*; (Fetykó Judit regénye folytatásokban)
34.-50. o.: *Kívül a birtokon*; (Cegléd József írása)
52. o.: *Negyvenkettedik októbered kiszenved*; (Szunyogh Pál verse)
54.-56. o.: *Auditor: Falusi lovak és hamis ékszerek, Megváltó és falióra*; (Szávai Attila írásai)
57. o.: *Kezdetek*; (Erős Ildikó verse)
58. o.: *Tükörbepillantó*; (H. Túri Klára verse)
60. o.: *Hírek*;
61. o.: *E havi számunk szerzői; Impresszum*;

Lapszámunk képei:

Novemberi számunkat a Rétságon működő **Gobelin-Kör** tagjainak alkotásaiból válogattuk. A válogatás apropóját a művelődési házban e hónapban megnyitott kiállításuk adta. Köszönet a képek közlési jogáért, egyben elnézését kérem azoknak, akik kimaradtak a lap véges terjedelme miatt. *(A Szerk.)*

Címlapon: **Bartos Jánosné: Olvasó nő**

5. o.: **Horváth Istvánné: Csendélet**
11. o.: **Moczok Jánosné: Csendélet**
23. o.: **Vincze Jánosné: Kalapos lány**
33. o.: **Dávid Jánosné: Napraforgó**
51. o.: **Neumayer Istvánné: Ikon**
53. o.: **Metyovinyi Beatrix: Tájkép**
56. o.: **Jaloveczkiné Balla Katalin: Mediterrán udvar**
59. o.: **Szabó Tamás: Téli táj**

A hátsó borítón: **Vincze Györgyné: Pihenő**

Bűn és bűnhődés II. ...

Kicsit viharosra sikerült ez az október! – kezdtem bevezetőmet a múlt hónapban, most azt kell mondanom, olyan semmilyen volt ez a november. Mondom ezt annak ellenére, hogy elszórtan most is demonstrálnak az emberek, hogy volt egy november negyedikénk, hogy újabbnál újabb megszorító intézkedések terve, vagy törvénye lát napvilágot. Semmilyen volt ez a november, mondom szomorúan, mert kiderült mára, a megegyezés leghalványabb reménye sincs meg a kettészakadt ország lakóinak lelkeiben, tovább folytatódik a vértelen polgárháború. Látszólag minden megy a maga rendes útján, a kitaposott kerékvágást elhagyni nagyon nehéz parancsszóra. Persze eközben „odafenn” készülnek már az új utak tervei, és mindegy az, ha eleve kátyús, ha mocsaras, süppedős, ha esetleg csak körbe-körbe visz, csak új út legyen! Mert az új, az jó! – ez nálunk a politikai elit véleménye mostanság. ("Csak bolondok és gonosztevők gyűjtják föl a házat csak azért, mert itt-ott elavult.") Kik gondolkodnak, kik gondolkozhatnak így? Lehet, hogy bántó sokaknak, lehet, hogy megbélyegzést hoz rám, de kimondom: Azok, akik gyökeretlenek, akiknek nem érték a múlt, akik nem becsülik a saját magukat sem. Vagy, csak mindent elfeledtek. A nagymama tisztaszobáját, a nagypapa borotválkozó tükrét, háborús bakancsát az ágy alatt, a gyerekkor csutkalovacskáját, az első nyakkendőt, az első csókot, az első albérletet a Kedvessel. A tanult tisztességet, a látott becsületességet. A múltat „át lehet hazudni”, meg lehet szépíteni, el lehet felejteni, csak egyet nem lehet; meg nem törtéنتé tenni! Pedig nálunk épp ez zajlik! Az irányító politikai elit mindent megváltoztató indulatával neki-ront a jónak, a maradandónak is, ám helyette nem élhető, emberi világot ad, csak annak óhaját, vágyát, vászonra vetített képét. Ez a mindennapokban azonban kevés. Egy célja van ezzel, saját múltját, hibáit elhallgatni, meg nem törtéنتé ha-

zudni, mert a felelősséget nem akarja vállalni. Holott, csakis a felelősségvállalás, a hibák őszinte be-, és felismerése adhatna egyfajta bűnbánó katarzist, aminek minden esetben megtisztulás lenne/volt az eredménye. Ezt a megtisztulást ugyan óhajtja az országot katasztrofális helyzetbe hozó politikai elit, de annak eljöttét nem saját cselekvésében látja, hanem csak a kivárásban. Valóban, az idő is meggyógyít sok sebet. Ám ez a mostani olyan, hogy ha nem orvosoljuk azonnal, tovább mérgesedhet, s csak a műtéti beavatkozás jelenti majd az egyetlen lehetőséget. Nem hiszem, hogy várni kellene addig! Könnyen beszél, ki már megőrletett- mondhatják nekem, Kedves Olvasók! Mit is lehet, vagy kell tenni?- kérdezhetik tőlem jogosan, ha már ilyen „nagy arcom van”, hogy tanácsokat merek adni! Önmérséklet a pénzek osztogatásánál! A közös vagyon ne jelentsen alkalmat a herdálásra, lopásra! A törvények maximális betartását! A büntetéseket alkalmazni kell, nem megerősíteni! Megállj-t mondani minden szükségtelen tervre, elképzelésre, a valóban fontos területekre kell minden energiát összpontosítani! Család, oktatás, egészségügy, munkahelyteremtés! - hosszan sorolhatnám még, ám csak egyet mondok: Mindenki a saját területén becsületesen, tisztességesen lássa el feladatát! Ha ez így lenne, önmagában gyógyulást hozna a jelenleg betegeskedő Magyarországnak. Ám ehhez az eddigi bűnök el-, és beismerésére, bűnbánatra lenne szükség. Példát mutatva, előbb „odafentről”! Hogy eljöhessen végre a bűnbocsánat, ahhoz előbb bűnhődni kell. Nincs mese, ezt tudomásul kell vennünk! Anyagi felemelkedést nem „pénzbehajtástól” kell remélni, hanem az erkölcsi megújulástól!

Karaffa Gyula

2006-11-30

KETYKÓ ISTVÁN:

Köszöntenélek de nem tudlak meghaltak a vonalak

*mindig mondtam utolérsz még egyszer engem
leszünk mindketten őszülő egyre ritkulóbb hajú ötvenesek
köszöntenélek de nem tudlak meghaltak a vonalak
de majd holnap hazamegyek egy szál vörös rózsát teszek a vázádba
majd holnap mikor már átlépsz az ötvenkettedik év partvonalán
és nem lenget feléd zászlót a partjelző
a bíró is csupán gyengéden karon fog és kivezet a végtelen zöld gyepről
végül is mit keres egy „civil” a játékosok között...
emlékszel: mindig mondtam utolérsz még egyszer engem
leszünk mindketten őszülő egyre ritkulóbb hajú ötvenesek
de majd holnap hazamegyek egy szál vörös rózsát teszek a vázádba
köszöntelek szerényen ”már vénülő kezemmel” szégyenlősen de örök-ifjú szerelemmel*

Balassagyarmat, 2003. január 26.

(A vers a Költő „Levelek egy addiktológiáról” című sorozatának 6. darabja. 60. születésnapja alkalmából sok sikert, boldogságot, és még sok termékeny évet kívánunk. A Szerk.)

Horváth Istvánné: Csendélet (gobelin)

BORSI ISTVÁN

A MESTERREL JÁRTAM

VIII. rész

Egyedül

Egy reggelen arra ébredtem, hogy számot vetek életemmel. Ki vagyok, mit értem el (vagy nem), hova tartok, mi okoz hiányt, mi okoz keserűséget?

Csak hittem, hogy túl vagyok minden nehézségen, amelyen a Mester bölcsessége -kinek majd másfél évig követője voltam - rövid, de kíméletlen módon átvezetett. Minden nap úgy ébredtem a társaságában, hogy ez a nap már egészen más lehet, mint a korábbi. Más, mint amelyben a személyes, kicsi énem éppen megszegyenült, kesergett, vágyott, akart, hogy a nap végére szenvedések árán eljuthasson a végső következtetésig. Ezekhez, barangolásunk kezdetén még a Mester segített hozzá. A végén már a hiábavaló és szükségtelen dolgokról magam mondtam le. A bányaszerencsétlenség óta -amelyből csodásan megmenekültem, de a Mestert elveszítettem- egyre inkább körvonalazódott bennem egy újabb felismerés. Nincs igazság. Egyedül maradtam. A világ pedig szegényebbé vált a Mester nélkül. Igen. Csak hittem, hogy túl vagyok minden nehézségen. Minden alkalommal hittem.

De, azt be kell látnom, hogy az utazás egy-egy állomása az, amely megszabadított az adott pillanat okozta szenvedésektől. A következő lépés az életem útján viszont azonnal elindított az eljövendő állomás - és egyben annak tanulsága - felé. Bármi történt korábban velem, semmi sem állított meg, hogy egy teljesen új helyzetben rossz döntést ne hozhassak. Minden egyes pillanat buborékvilágában ott ficáncol a Tao két halacskája. Vörös, avagy kék.

A Mester tanított meg arra, hogy sok évezredes tanokat mára már kifordították, ma csak fekete-fehérben, fény és árny összefüggésben gondolunk a duális világra. Az Ő tanítása csak áramlatokról szól, melyben nincs rossz döntés, csak döntés van. A kilégzés-belégzés pár a kedvence volt, hiszen ez tartja mozgásban a „mozdulatlan Tao-t”.

Döntéseinkkel vagy kilégzéshez, vagy belégzéshez kapcsolódunk. Ha megértjük az áramlatot, hagyjuk azt eljutni a természet adta szélsőségig, átélhetjük az azt működtető szereteterőt. Amikor éppen másra vágyunk, mint ami tetteink következménye, ellenállunk a világ valódi természetének. Ez az oka a szenvedéseinknek. Lassan, de biztosan megtanított a Mester (vagy maga az Út, a Tao?), hogy a *szenvedélymentesség vezet a szenvedésmentesség* állapotához. Megtanított arra, hogy a *valódi örömet* akkor élem meg, mikor észre sem veszem azt. Megtanított, hogy a *Létezés állapota a valós öröm, maga a Világegyetem hajtóereje*. Ő leginkább a *Szeretet* szót használta erre.

Megértettem általa, hogy a Szeretet a vérkeringés, a lélek-zet, amelynek az áramoltatása nem kíván meg semmiféle *emberi* igyekezetet. Amit megkíván, az a sokat emlegetett jelenlét, az átélés, az együttműködés. Ezzel járó áramlások hozzák a középpont, a szív békéjét, a szépség felfedezését. Amit mi emberek kétségbeesetten kergetünk, úgymint a boldogság, egészség, szerelem, gazdagság, biztonság, csupa szalmabáb. Utánzatai a valódi boldogságnak. Ezek óhatatlanul a szenvedélyhez, majd a szenvedésekhez vezetnek el bennünket. Tudom, mert magam is megtapasztaltam.

Mikor ide jutottam a gondolataimmal, hirtelen minden olyan világossá vált! Fülön csíptem azt, amit nem gondoltam magamról, de minden mostani keserűségem okozója lett: Szenvedélyesen ragaszkodom a Mesterhez!

Emlékszem, hogy egy kisfiút meggyógyított egy éjjelen, de hajnalban szinte

menekültünk a helyszínről. A Mester annyi magyarázatot adott, hogy nem akar a népszerűség aranykalitkájába bezárva lenni. A Mester szavaival élve, „beleálmodtam magam egy kalitkába”! Ez pedig nem más, mint a Mester jelenléte. Ez az a ragaszkodás, amely képessé lett arra, hogy foglyul ejtsen, vágyjak, szenvedéllyel vágyjak az Ő közelségére. Ha valaki, akkor Ő igazán le akart kerülni az általam épített isteni magaslatokról! Olykor úgy, hogy az akkor még sérülékeny énképemet a porig alázta, hogy emiatt kiköppenjek az imádat állapótából. Vagy hagyta, hogy esése során, mikor talpig sáros lett, kitörhessen belőlem a káröröm. Önmagával szemben éppoly szigorú és őszinte volt, mint velem.

Minden alkalommal, mikor türelemben, békességben, bölcsességben való hatalmas előnyét láttam, akkor Ő a kettőnk közötti hasonlóságokat emelte ki történeteivel. Beszámolt hibáiról, érzéseiről, melyek fiatalkori életében történtek, sőt, mikor rákérdeztem, nem titkolta, hogy a gyógy módja olykor csak mód maradt, gyógyulás nélkül. Mindezzel rezzentelen nyugalommal együtt tudott élni. Ő elfogadta azt, amit az Út kínált fel számára. Nem állított kőbe vésett szobrokat és magát sem helyezte az Elemek közé.

Az elmúlt néhány hét alatt, együtt vándorlásunk valamennyi története, beszélgetéseink, közös tetteink egészen új megvilágításba kerültek bennem. Nemcsak hogy újraéltem, hanem most kezdtem **igazán** élni is őket. Az egyedüllétem bekövetkezése volt az a pont, amelyből indulva újra és újra lemerültem a múlt kincsei közé. Az első „merülések” fájdalmas visszaemlékezések voltak csak. A hiányból indultak ki - belőlem.

Amint teltek a hetek, gyakorlott bűvárként nyúltam a múltamhoz, a fájdalomtudatot lassanként felváltotta a rácsodálkozás, ráeszmélés. Felismertem azt a ritka szerencsét, mely végérvényesen megváltoztatta az addigi életemet. Találtam valakit, aki elfogadott úgy, ahogy vagyok. Aki támaszom volt az Út legnehezebb sza-

kaszaiban, erőt és biztonságot adott. Megmutatta, hogy minden út jó.

Amint egyre mélyebbre hatoltam elmém emlékei között, sorra csak igazgyöngyöt találtam. Az egykoron tagadott, nem kívánt részeimet ismét magaménak fogadtam, a homokszemek évek hosszú során gyönggyé váltak. A múlt valamennyi szenvedése, kudarca, megaláztatása alkotta meg azt a kagylóhéjat - a tudat-óceán mélyére merültem - melyben ékszerré értek emlékeim. Minden, amit átéltem, értelmet kapott. Óhatatlanul vitt tovább engem egy - akkor még nem ismert - irányba. A végén boldogság töltött el, hogy tudott a Mester rám bármennyi időt is szakítani. Ettől a pillanattól voltam képes Őt elengedni igazán.

Minden addigi élményem ismét átrendeződött bennem. Az emlékeim, amelyek valahol a fejemben voltak, egy csapásra mintha kiköltöztek volna belőle. Helyettük valami szokatlan tisztaság, úr keletkezett. Minden, amit ez idáig éltem, éreztem, gondoltam, lejjebb és beljebb került bennem. Eljutottak a szívemig. Tisztábban és gazdagabban bukkantak elő, mint eddig bármikor. A Mester emléke is élőbbé vált, szinte felülmúlta azt az érzést, mint amikor vele voltam. Igen. Alighanem én *akartam* vele, mellette lenni. Azt viszont - eddig - nem engedtem, hogy Ő lehessen velem. Vagy akár bennem. Lehet, hogy el kellett veszítenem Őt, hogy igazán rátalálhassak?

Ahogy a Róla való emlékeim a szívembe záródtak, rá kellett jönnöm, hogy a Mester nincs egyedül! Csupán egyetlen volt abban, hogy Őt én kerestem, követtem. A többi mesterek pedig az egykori szándékaim ellen tettek, mindig megjelentek életemben, hogy a Tao-t megismertessék velem. Felismertem testvéreimet, tanárait, szüleimet, munkaadóimat, akik számtalanszor megaláztak, elverték, kiközösítettek. Arcuk vonásaiban felismertem a Mester tekintetét, arcvonásait, végre megértettem a szándékukat. Amíg nem voltam képes életemet irányítani, ők, a Mesterek

tették meg azt. Határozottan emlékszem, hogy amikor ezek a belső történések zajlottak bennem, fel sem merült, hogy meg kell bocsátanom nekik, hiszen végtelen hálát éltem át. Sokkal inkább köszönettel, mint bocsánattal tartozom nekik. Bármilyen furcsa, de itt, az imádott Po, a Mester is csak egy lényegű volt a többiekkel.

Mire a városkában és a bányában helyrerázódott minden, addig én is rendeztem életem, kívül, a kórházi szolgálatban, belül a veszteséggel való megbirkózásban. A veszélyes tárnákat eltömték, a halottak és sebesültek helyére új bányászok léptek, a vizsgálóbizottság némi anyagi előnyért eltekintett a bírságoktól. Láttam az elszántságot az új dolgozók szemében, mikor először szembekerültek a mélység szörnyeivel. És láttam a régi, sokat próbált, agyonhajszolt embereket, kik álomszerű közönnyel túrték életük próbáit. Láttam a mérnököket, kik bőszen ordítottak, ha valaki önhatalmúlag több, és biztonságosabb dűcolásokat akart kiépíteni. És láttam az özvegyeket, akik minden remény nélkül, gyerekestül indultak csekélyke jóvátételi pénzükkel a semmi felé. Senki sem állította meg őket. Mindenkinek megvolt a maga baja. Egy halott világot láttam itt.

A Mester egyszer azt mondta, hogy nem a test, hanem a remény halála a valódi halál. A remény pedig már a városka táblájánál, mindkét szemére elhunyt. Minden maradt a régiben, mintha semmi sem történt volna. Az állandóság erőszakos fenntartása pedig egy folyton változó, vibrálóan élő Östermészben a legnagyobb káromlás. Az állandóság gátjait építő civilizációk minden korban, minden helyzetben kihívták maguk ellen a sorsot. Az előbb csak egy kicsiny repedés. Hogy majd mikor legjobban feszülnek az eresztékek, a felgyűlő erők, egy örökké emlékezetes pillanatban mindent maguk alá gyűrhesse. A visszaszámlálás ideje már elkezdődött. Már semmi sem kötött ide. Járandóságot nem kaptam, csupán némi pénzt, amit korábban a mentőszerszámokra költöttem. Nem vonzott a bánya. De lehet, hogy a szabad élet

hiányzott volna. A kíváncsiság, hogy vajon mit hoz a holnap?

A kis oldaltáskám kivételével, egyetlen kicsiny csomagom volt. A Mester úti köpenye. Alig néhány napot volt rajta. Mielőtt leszállt a mélybe, megszabadult az elnyűtt holmiktól, úgy vonult be életének befejező eseményére, ápoltan, csinosan, mint aki megadja a legnagyobb tiszteletet egy nagyobb hatalomnak. Minden napját áthatotta az étellel, a halállal, a létezéssel való kapcsolat. Bárhova került, hazatért.

Ideje volt elindulnom. Szekerek indultak bányafáért az ország belsejének csökkenő erdői felé. Néhány napi kocsikázásra vendégük voltam. Láttam, hogy falja fel az emberi mohóság a Föld tüdejét, baltaforma csápjaival évszázados erdőket apróra őrlve. Nem maradt utánuk, csak bozót és füstölő pernye. Itt semmit sem tehetek. Semmi helyem itt. Ha már elindult a kőgörgeteg a hegyek felől, a kétségbeesett ember még riadót fúj, de többnyire süket fülekre talál. A bölcs inkább félreáll. Az Élet és a Létezés pedig vívja tovább nélküle látszólagos harcát.

Különváltam a csapattól és megindultam a kisebb ösvények iránt, ki tudja merre. Magamra maradtam, de úgy éreztem, nem jelez belül a tudatom semmilyen irányt. Csak úgy bele a vakvilágba? Ezért inkább magam választottam egyet. Fél nap telt el, mire megmászta a környék legmagasabb hegygerincét, csak úgy, ok nélkül. Csodálatos kilátással áldott meg a sors. A kicsiny falvak a völgyekben, többnyire patakka, szinte egybeforrottak kertjeiken át az erdőkkel. Mintha intarziák lennének beszabva a környező díszletek közé. Még sokáig tűnődtem volna, de a lemenő nap sűrűlő sugarai a mellettem magasodó, csaknem sima és függőleges sziklafalra vetültek. Először azt hittem, a képzeletem játszik velem valami furcsa tréfát. A korábban jelentéktelennek tűnő felület, amely zuzmókkal és mohákkal is részben fedett volt, az oldalirányú fényben megelevenedett. Ezeréves ősök intelmei, általam nem ismert írásai voltak a kőfalba vésetten, mindenhol. Oly magasban, ahová a méhé-

szek is ritkán merészkednek. A csúcs felé,
a legkopaszabb részen, itt-ott erősebb,
máshol már kissé mállott vonalvezetésű,
érdekes formájú stilizált madáralakot vél-
tem felfedezni.

Alatta - ettől földbe gyökerezett a lábam -
a már megismert, a Mesterrel együtt
kiolvasott, megbeszélte jelünket láttam
meg! A Hajnalt-hozó Tűzmadár
szimbolikus írásjelét találtam.

ISTI. 2006. 04. 02.

*(A sorozat következő része jövő havi
számunkban várható. A Szerk.)*

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Izzadás

az őszök tettei, leképezték,
lelkek, ablakok táblái,
fogják, színeiket tartják,
fény se zavar, új kontúrt
csak párák ólomkerete láttat

várj, vigyázz, a hideg,
s köd csapódik mindenre,
mint húsleves gőze, szaga,
a múltra, szegény konyhából,
gyöngyökké izzad újra

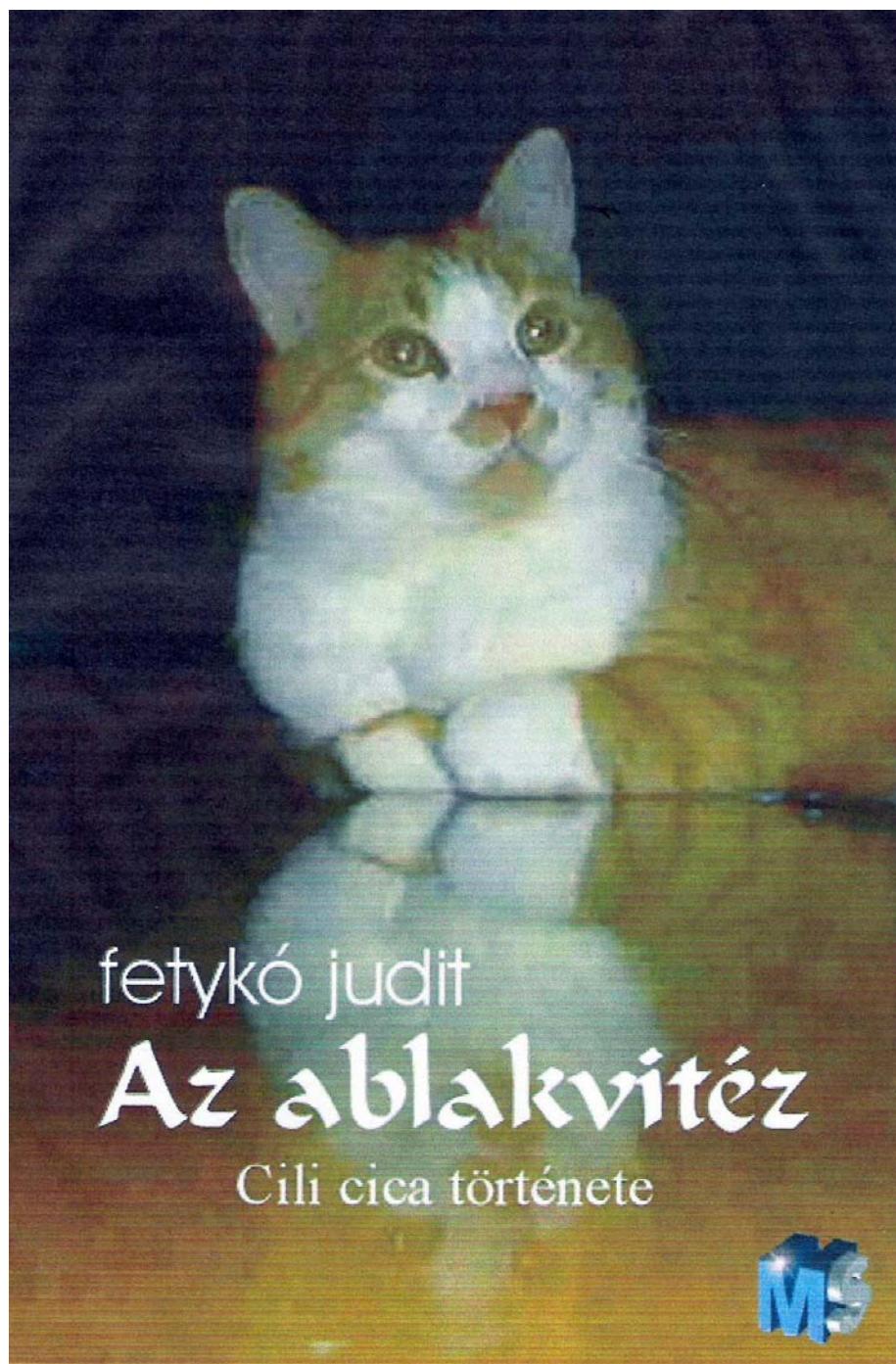
hidegrázó ablak csurgások,
remegő kéz, lapozott emlék,
tépik csíkokra ablakokon
a felmázolt pára pacsmagokat,
félsz csenddel maszatolt múltat

azóta rengetegszer, már kábán,
újraőrölt, ezerszer kérődzött
képeket, újjal, tenyérrel,
agyvelő tekervényekre csapjuk,
emészteni próbáljuk, próbáljuk

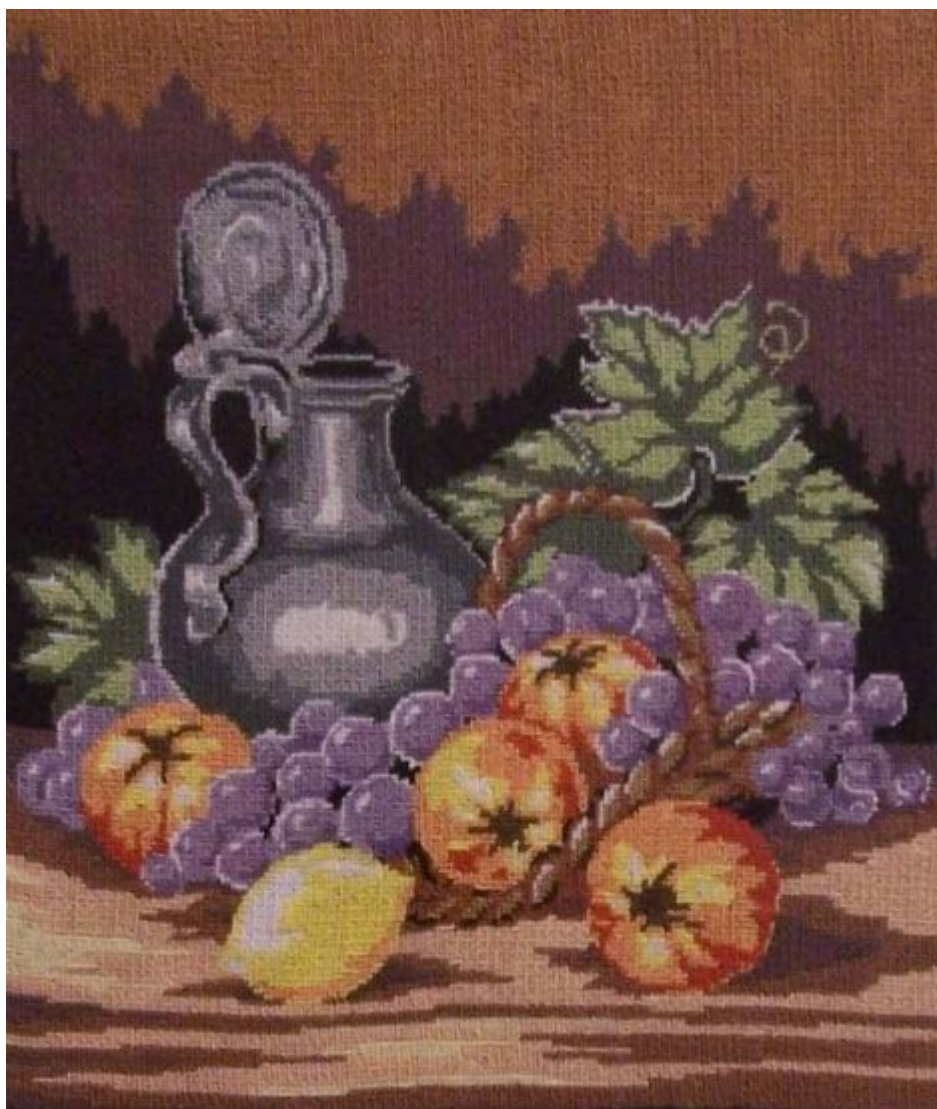
hiába máriaüvegezzük,
ragyogtatjuk, színezzük, vakon,
kőleves, kopog, közénk öntik,
mécsesláng emlék csörömpöl,
nem múlt a múlt, verejtékező

(2006.)

Könyvajánló

A *Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó* megjelentette **Fetykó Judit: *Az ablakvitéz*** című regényét, ebookját. A kötet jelenleg szabadon letölthető a www.akonyv.hu oldal Kortárs művek menüpontjából. Ajánljuk mindazoknak, akik megkedvelték Fetykó Judit e lap hasábjain közölt írását, és azoknak, akik szeretik az igazán megkapó és jó értelemben vett „családregeényt”.
(A Szerk.)

Móczok Jánosné: Csendélet (gobelin)

VÉGH JÓZSEF

Szente – Három hegy menedékében

Képeslap 1960-as évek végéről

A középső Cserhátban található kis falut három hegy – az Orvos-hegy, a Mogyoróshegy és a Benedek-hegy - határolja. A falu nevének eredete a „Zentech” személynév. Jelentése szent életű, vallásos ember. Ismerünk egy szentei lelőhelyről előkerült bronztárgy leírását, amely a Matica Slovenska gyűjteményében van..

IV. Béla egy 1255. évi oklevelében, melyben Vadkert határait ismerteti, Csesztve, Szente és Szátok felemlítése után hozzáteszi, hogy a további határ érintkezik a tereskei monostor földjeivel, innen pedig egybe esik Tótereske régi határával. E forrásban, mint „Terra nobilium Zendi”, azaz „a nemesek Zendi földje” szerepel. 1321-ben a váci káptalan, mint „possessio Scentheh” említi. 1383-ban is olvashatunk róla egy oklevélen, mint a Benedek-rendi apátsággal szomszédos birtok.

1416-ban a Kazai Kakas családot iktatták e helység birtokába. A sajó-kazai Kakas család egy Borsod megyei eredetű régi kihalt család. A XV. század elején élt kazai Kakas Gyula, kinek fiai György, Zsigmond és Detre, 1444-ben hatalmaskodást követtek el Jethewi Mihály jobbágyán. Nevezett Gyula testvérével Loránddal, fiai voltak Lászlónak, és 1414-ben Zsigmond királyt elkísérték a kosztniczi zsinatra is

1472-ben a Szoby család volt a földesura. A szobi Szoby család egy Hont vármegyei régi kihalt nemes család, mely az egykori Hont megyei Szob helységről vette nevét, és azt hajdani írásmóddal „de Zob”-nak írta. Családfája a XIV. századig megy föl, ekkor élt Bertalan (Bertholomaeus de Zob). A Szobi család 1440-ben kapta I. Ulászlótól a magvaszakadt Alsó-Petényiek birtokát Alsópetényben. 1472-ben Csesztve, Petény, Guta, Szirák, Szob, Szente és Sőj helységeken, 1473-ban ezeken kívül még Selyp, Berczel, Pencz és Horpács helységeken bírt földesúri joggal. Szoby Mihály 1498-ban e birtokát fogadott fiának, Werbóczy Istvánnak adta, a ki 1499-ben Szentei Sebestyén itteni birtokait is megszerezte.

Werbőczy István címere

Családja ősrégi Ugocsa megyei család, melynek eredeti neve Kerepeczi volt, de miután 1429-ben megszerezték a verbőci birtokot a Hunt- Pázmány nemzetségből származó Zovárdffyaktól, kezdték használni a tekintélyesebb Werbőczy nevet. Legnevezetesebb tagja, Werbőczy István már valószínűleg Verbőcön született 1458 táján. Nagyapja Luxemburgi Zsigmond asztalnoka volt. Apja Werbőczy Osvát, anyja Deák Apollónia. Felsőbb tanulmányait a Mátyás király és Vitéz János által alapított pozsonyi Istropolitana Akadémián, a krakkói egyetemen és Olaszországban végezte. Kiváló latin, görög és német nyelvtudását egy hazai dómiskolában szerezte. Hosszú, viszontagságos életútja során része volt hatalmas elismerésekben, gazdagságban, de számkivetettségben és bukásban is. Munkája - a hagyomány szerint Alsópetényben írt Hármaskönyv - 450 éven át a nemesség bibliája volt, melynek szerzőjét nemzeti hősként ünnepelték. A szocialista történetírás megbélyegezte, s a magyar nép főellenségeként tartotta számon.

Román eredetű zárókő a templom díszé

Werbőczy István

A szentei Szenthey (de Zenthe) család Sente (vagy hajdaniasan Zenthe) helységről - lévén annak birtokosa - vette nevét. A család tagjai közül Szenthey László; Gergely; Sebestyén neve ismeretes az 1499–1500-as évekből. A nevezett Sebestyénnek gyermeki voltak Szenthey Péter, Anna (csepefalvi Pyri Antal neje), Kata (Zeüleüsi Mihályné) és Zsófia (Pyri Tamásné). Utóbb e családnak nyoma nem találjuk - kihalt.

A XVI. század közepén szintén a hódoltságához tartozott és 1562–63-ban a szécsényi szandzsák községei között találjuk, 16 adóköteles házzal. A szécsényi szandzsák, a mely kisebb területű volt, a mai Nógrád vármegyének Szécsény városától északra és keletre fekvő kisebb részeit foglalta magában.

1598-ban Fánchy György volt a földesura. A dennai és gordovai Fánchy család egy régi kihalt család, mely régi okleveleinkben többnyire „Fánchy“ írásmóddal található. Nemesi előnevét Somogy megyei Dennai pusztáról vette, míg az egyik ága magát Gordova helységről nevezte el. A XIV. században három testvér élt: Fánchy János, László és Pál. A családban találunk horvátországi bánt, Somogy vármegye követét, valamint a bozóki vár kapitányát is.

1599-ben már ismét török kézen, a budai szandzsák összeírásában szerepel. A tímárdefter szerint 3520 akcse a jövedelme, s Hűszrev Eszáni novigrádi mizliva ház-birtoka. Az összeírásban az alábbi vezetékneveket találjuk: Veres, Sáfár, Deme, Nagy, Szákó, Varga, Kovács, Mácsai, Bacsa, Pál diák, Gellérd, Csór, Barbél, Komlós, Éliás, Bence és Tód. A dzsizje-adót fizetők száma 10. A régi összeírtak száma 17, meghalt 11, jelen van 6, az újonnan összeírtak száma 30.

1633–34-ben a váczy nahije községei között szerepel s ekkor két adóköteles házát vették fel. A török utáni állapotokat számba vevő Pongrácz-féle Informatio a lakott települések közt sorolja fel.

A Rákóczy szabadságharc során Tolvay Ferenc seregében szerepeltek az akkori kékkői járás katonái. Egy 1704-ben kelt lista név szerint tartalmazza a katonákat, származási helyüket, s fegyverzetüket. Köztük találjuk a Szentéről származó Morvai Györgyöt, ki puskával és karddal volt felfegyverezve.

1715-ben 11 magyar háztartását írták össze. A jobbágycsaládfők Liptay Máté bíró, Kelemen György, Tóth István, Palojtay István, Nemes György, Varga Pál, Márton Gergely, Tóth András, Tóth Simon, Tóth Jakab és Tóth Pál voltak. A feljegyzés szerint a hely tekintetes bérőjének tanúsága szerint a község egy curiális telken fekszik.

1720-ban nemes községként szerepel, de később ismét jobbágy-községgé lett.

A XVIII. század első felében a Zólyom megyei eredetű Gerhard család birtokolta. 1770-ben báró Révay, Bacskády Pál, Gyurcsányi Ignác, Dobóczky László, Podhorszky János, Hódossy József voltak a földesurai. Később a Nedeczky és a Koós családokat találjuk itt, majd Prajner Kálmán, Schuszdeck Jakab, Paulovits Ferencné, Pollatsek Dezsőné és Illés Gábor a nagyobb birtokosai.

Ugyanezen évből ismerjük név szerint az első szentei tanítót is. Az 1770-1772 évek alatt Jakalyi/ Jakan József tanította a nebulókat a római katolikus iskolában. Az első évben tíz tanuló próbálkozott az olvasás és írás tudományát elsajátítani, 1772-ben számuk öttel növekedett, s immáron a számolás is szerepelt a tantárgyak között. A tanító éves jövedelme 1770-ben 30 köböl búza és 16 Ft volt. 1772-ben pedig 2 pozsonyi mérő őszi, 1 pozsonyi mérő tavaszi, 1 szekér széna, a jobbágyoktól 6 krajcár, zsellérektől 3 krajcár, s a tanulóktól havonta 5 krajcár volt a járandósága.

Egy 1820-ban megjelent megyemonográfia így ír a faluról: „*Kitsiny magyar falu, Nándornak szomszédságában, mellynek filiája is. Határja hasonló Nándoréhoz. 323 R.C. 's 2 L. E. lakja ezen falut.*” Nándornál ezt olvashatjuk: „*a' határja hasznos, földjeire 's rétjeire nézve*”.

Az 1848/49-es szabadságharc során a honvédseregbe háromszor is toboroztak a falvakban. 1848 augusztusában és októberében, valamint 1849 júniusának elején. A világosi fegyverletétel után üldöztetés, bujdosás várt a volt honvédekre. 1849 októberében megjelent ugyanis a császári hadsereg főparancsnokságának rendelete, mely szerint „*a felkelő seregben szolgált minden egyén előállítandó és a hadsereg állományába osztályozás nélkül besorolandó*”. A csendőrség és a katonaság valóságos hajtóvadászatot rendezett megye szerte a parancsmegtagadók ellen. 1850-ben ennek keretében összeírták a volt honvédeket. A szentei jelentést Bodonyi Pál jegyző készítette el 1850. április 9-én. Sajnos ő nem vette sorolta fel név szerint a községből származó hét honvédot. „*Községünkben kiállított, vagy itt tartózkodó honvédeket megvizsgálás végett már rég beállítván: azokból részint besoroztattak, részint katonai szolgálatra alkalmatlan létük miatt haza bocsájtottak, és így vizsgálat alatt nem lévő honvédek már nálunk nem léteznek.*”

1851-ben 366 katolikus és 4 evangélikus lakosát számlálták meg.

Pacséri Károly 1900-ban könyvet jelentetett meg Nógrád vármegye népoktatásának történetéről. A szentei feljegyzés szerint a falu lakosainak száma 332, római katolikus vallásúak és magyar anyanyelvűek. Tanköteleseinek száma 55, ezek közül mindennapi tanköteles 47, ismétlő 8, vallásra nézve mind római katolikus. Az fennálló elemi iskola 1872-ben épült. Tanítója Csomor Márton okleveles tanító. Az iskolát a római katolikus hitközség tartja fenn államsegéllyel. Felszerelése hiányos, tannyelve magyar, tanulóinak tíz évi átlagos száma 52.

1911-ben ezt írja a faluról egy megyei forrás: „*A nógrádi járásban fekvő kisközség. Házainak száma 79, lakosaié 385, a kik magyarok és római katolikus vallásúak. Postája Kétdodony, távírója és vasúti állomása Magyarándor.*”

Az 1934-ben megjelent Ladányi-féle monográfia az alábbi nevezetes személyiségeket sorolja fel:

Domonyi Árpád gazdatiszt, földbirtokos, 1890-ben Balassagyarmaton született, ott tett érettségét a gazdatiszti képzettséget elsajátítva, báró tornyai Schossbergernél működött. 1914-ben saját bérlete volt Bercelen. 4 év óta vezeti Schindel János 1100 holdas birtokát, hatalmas baromfi farmmal és gyümölcsstenyészéssel. Az orosz fronton fogságba került. Községi képviselő, a levante egyesület diszelnöke. Neje Pollatsék Lili.

Faragó Ferenc tanító, Esztergomban 1900-ban született, ugyanott végezte iskoláit és nyerte képesítését. Pilismaróton helyettes tanító volt, Szentén 1921. óta tanító. Az egységes párt titkára, levante oktató. Neje Papp Rozália.

id. Mareta Pál gazdálkodó, községi bírósági elnök. 1883-ban született Szentén, szülei mellett gazdálkodott, katonai szolgálata után 1907-ben megnősült, nőül vette Demeter Mártát. Ma 20 hold birtokán és 9 hold bérleten gazdálkodik. Öt év óta a község bírósági elnöke. A háborúban orosz fogságba jutott.

Polatsek Armin földbirtokos, 1864-ben Üszükön született, kereskedelmi pályára lépett. 1918. óta van Nógrád megyében és 200 hold birtokon gazdálkodik. Községi képviselő. Neje Blumberger Antónia. Fiai Dezső és Emil.

A római katolikus templom

A diadalív stílusjegyei alapján a templom építése a XIII. századra tehető. Védőszentje ekkor Szent István volt. A község 1498-ban Werbőczy István birtokába került, s valószínű, hogy a templomot 1500-ban újraboltították. 1663-ban és 1708-ban átalakították, ennek során készült az akkor még főhomlokzatnak számító nyugati fal oromzata. Az 1663. évi átalakítás oly mértékű volt, hogy a Historia Domus ezt vélte az építés évevének. Az 1727. évi egyházlátogatás jegyzőkönyve szerint állapota igen válságos. Az 1740 körül készült barokk orgonája jelenleg Pannonhalmán található.

Tornya 1934-ig nem volt, addig a harangok haranglábakon voltak elhelyezve. 1934-ben tornyot építettek a középkori szentélyre, ekkor került az oltár a nyugati fal elé.

Faragott madonna a gyermek Jézussal

A mai templom egyhajós, megközelítően nyugat-kelet tájolású, zömök, előreugró homlokzati toronnyal. Falai egyszerűek, csak a tornyot tagolja öv- és órapárkány. A nyugati homlokzat - az egykori főhomlokzat - felett barokk ívű oromfal helyezkedik el. A hajófalak és a torony alsó szintje középkori, a sarkak kváderkövekből állnak. A mai szentély a templom nyugati végfalánál van. A középkori szentélyből alakították ki a torony alsó szintjét, ezzel a belső elrendezés teljesen megfordult. A templomot nyeregtető, a tornyot gúlasisak fedi. A belső tér síkmennyezetű. A torony építéskor előkerült a teljes diadalív, mely ma az esztergomi kőtárban van felállítva. Ennek pillére, és a varkocsszerűen befont hajú női fejekkel, lilomos koronával díszített pillérfejezete román, az ív gótikus. A kőfaragás egy a pécsi műhelyhez tartozó másodsorbéli mester munkája. Ugyanekkor került elő egy Werbőczy címeres zárókő. Ez a templomban van elhelyezve, és itt állították fel az elpusztított debercsényi templom gótikus fiatornyokkal, keresztvirággal díszített szentségházát is.

A templom védőszentje Szent Erzsébet. Az őt ábrázoló oltárképet valószínűleg Ehn Bernát plébános festette 1893-ban. A régi templomból származó képet 1981-ben restaurálták.

Szent Erzsébet, a szegények pártfogója, IV. Béla királyunk húga, Magyarországon, Pozsonyban született 1207-ben. Atyja II. András magyar király, anyja a merániai Gertrúd volt. Erzsébetet már négy éves korában eljegyezték Tübingia leendő grófjával, Lajossal. Wartburg várában nevelkedett. A kis Erzsébet jósága és kedvessége hamarosan megnyerte a vár népét. Alakjához már életében több legenda fűződött. A mikor az éhező eisenachi szegények számára kenyeret vitt, s számon kérték rajta tettét, a kenyérdarabok rózsákká változtak. Egy másik történet szerint egy nagybeteg, magányos bélpoklos embert szánalomból a saját ágyába fektetett, s mikor felfedezték, a keresztre feszített Jézust találták az ágyában. A nála

hét évvel idősebb Lajos kezdettől fogva szívből szerette, majd 1221-ben nőül vette. Erzsébet azonban nem vette át az udvari élet előírt formáit. Legbensőbb titka s egyúttal legvonzóbb vonása az volt, hogy tökéletes összhangot tudott teremteni az Isten és a férje iránti szeretet között. Lajos 1227-ben keresztes hadjáratra indult, útközben megbetegedett és meghalt. Férje halála után sógora elüldözte őt öt gyermekével együtt. Özvegyi javaiból ispotályt rendezett be Marburgban. Ott szolgált a ferences harmadrend szürke ruhájában, mint betegápoló. Gyermekait nevelőkre bízta, mert úgy látta, hogy nem tud számukra megfelelő nevelést biztosítani. 1231 novemberében Erzsébet megbetegedett. Utolsó napjait gyermeki derű ragyogta be. Elajándékozta a még meglévő holmiját, s vigasztalta a mellette lévő nővéreket. 16-án éjfél körül halt meg. Marburgban temették el, s már négy évvel halála után, 1235-ben szentté avatták.

Felhasznált irodalom:

- Dr. Borovszky Samu: /szerk/ Nógrád vármegye, Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1911.
- Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, Pesten, 1851.
- Káldy-Nagy Gyula: A budai szandzsák 1559. évi összeírása, Budapest, 1997.
- Dr. Ladányi Miksa: Nógrád és Hont vármegye, Budapest, 1934.
- Mocsáry Antal: Nemes Nógrád Vármegyének Historiái, Geographiai, és Statistikai Esmertetése, Pesten, 1820.
- Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendbeli táblákkal, Pest, 1857.
- Nógrád megye története I-IV. Salgótarján.
- Oborni Teréz: Nógrád vármegye népoktatása 1770 1772 között, Nógrád Megyei Múzeumok évkönyve, Salgótarján, 1991.
- Dr. Pacséri Károly: Nógrád vármegye népoktatásának története, Balassagyarmat, 1900.
- Schneider Miklós (összeáll./ A török után, Salgótarján, 1973.
- Szomszéd András: Süvegemen nemzetiszín rózsza, Salgótarján, 1999.
- Varga Lajos: A váci egyházmegye történeti földrajza, Vác, 1997.

MÓRITZ MÁTYÁS

Szegényember

Szerette volna felverni a világot

Mi csak azon gondolkozunk, most mit gondol
túl a százon, milyen bánat fojtogatja,
ahogy már a kényes őszi szél dorombol,
hol ügyel arra, el ne szálljon kalapja

Mint gyermek, hol rimánkodik, hogy szeressék
-arcunkon férfias szemérem, -sápadunk
hallgatni, és szólni róla: kötelesség,
de csak üres katedrát bámul a padunk

Ki, és miért játszik vele hitegetve,
hívja-e ölébe könnyes egyszerűség,
hisz-e igazán, telik-e benne kedve,
zokogva bolyong-e benne hűvös hűség

Mi csak zúgjuk a dalait, mint a vadon,
találgatjuk, hogy kit hív kétségbeesve,
megölelnénk őt, de csak bámulunk vakon
és várjuk, -várjuk, mint a vacsorát este

Mellékdal:

Keresésébe fényes csizmánk megkopott
és reszketünk, mint a fű, mint a csillagok,
dolgozunk csendesen, éhezve, és fázva,
hiányával bújva össze nyirkos házba

Vincze Jánosné: Kalapos lány (gobelin)

FETYKÓ JUDIT

Ki van a toronyban IV.

Gábrriel körülnézett a szobában. Ágy, íróasztal, kényelmes állítható szék, a falon monitor szórakoztató filmek nézéséhez; képkeretek, amikben változnak a képek; a plafonon világítás, ami szintén napszaknak és egyéni igénynek megfelelően változnak. Beépített szekrények, ajtajuk mögött ruhák, cipők. Egy tükör — ez már majdnem kilóg a szoba berendezéséből.

Keresgélt a jegyzetei között, már amit számítógépes adatok közt keresgélni lehet. Egyet sem vihet magával. Sem jegyzetet, sem ruhát, semmit, amit itt leírt, ami az itteni életszakaszához fűződik. Olyan lesz ez az időszak, mintha álmodta volna, mintha meg sem történt volna vele. Bár tudja, hogy nagyon is valóságos, nagyon is megtörtént. Csak a megtörtént tudata marad vele. Bizonyíthatatlan, ellenőrizhetetlen, és mégsem tagadható. Akárhova megy, mindenütt vele lesz, nem lesz olyan személyi anyaga, amibe ne szerepelne.

Állt egy ideig a tükör előtt. Egészen közel hajolt, lélegzetvételétől a pára rácsapódott a sima felületre, azt a foltot nézte, majd odanyomta a homlokát a tükör lapjához, ettől a mozdulattól, a homloka

meg a tükör érintésének közelségétől be kellett csuknia a szemét.

— Mint mikor valamit nagyon közélről megnézek, és nem akarom látni — gondolta. — Mint ez, amiről meg vagyok győződve, hogy ez a tárgy is valami figyelő eszköz, mikor már más nem jöhet szóba. Vajon az otthoni, a házak falába, a lakásokba építéskor beépített tükrök mögött mi van? Soha nem ér véget... — valami rezgésfélét érzett az üveglapon, homlokát tovább szorította hozzá, és közben megpróbálta levenni a falról. Egy kicsit engedett, majd valami pattant.

Hátrébb lépett. A tükör lapja egy pontból kiindulva több irányba megrepedt, majd egy íves cikk lehullt belőle a földre. Mögötte a fal volt, nyers beton, különösebb kidolgozás nélküli. Gábrriel belesett a lógó darabok mögé, ott is a fal folytatódott.

— Biztosan megőrültem. De azt tudniuk kéne. Mért engednek haza, ha megőrültem — ezen elmosolyodott, fel-alá járt, többször a karjára pillantva várta, hogy leteljenek az utolsó percek.

Margó az ablak előtt állt és a tornyot nézte.

— Vajon ki van ott? Van benne valaki? Most, vagy bármikor? Kintről mit lehet látni? Vajon mit látnak belőle, ha elindulnak innen? Még egy óra, és elkezdődik.

A torony, ma is, mint minden nap, olyan természetesnek, olyan régi korból itt felejtettnek tűnt, mint minden alkalommal, mikor figyelte. Meg akkor is, ha bárki elmerült a látványában, és mindenféle tornyokról összegyűjtött emlékeihez kezdte hasonlítani ezt, amit sose járt körbe, csak nézhetett.

Margó egykedvű volt. Már a harmadik periódust fogja itt tölteni, előre tudta, ha kicserélik a lakók nagyobbik felét, néhány napig, esetleg egy hétig minimális ellenőrzés mellett fognak itt élni a maradók. Míg megérkeznek az újak... és kezdődik minden előlről. A tesztek; a periodikus napi élet; az állandó ellenőrzések; a végtelennek és megfoghatatlannak tűnő idő, amit az első hetekben alig lehet nyugalomban eltölteni; hatalmas érzelmi megterhelések és érzelemkitörések, mint eddig minden alkalommal. Hiszen itt tudatosul, itt ébrednek rá, hogy vagy maradnak és hagyják magukat visszailleszteni a társadalomba vagy... Ez a vagy a személyzetet is félelemmel töltötte el. Mara előre várta az ismétlődő eseményeket. Ismerős, és mégis megszokhatatlan, azonos helyzetekben hasonló emberi reakciók.

Eszébe jutott a tudós. Még az első körben, amikor csak sejteni lehetett, hogy mi lesz ennek a visszaillesztésnek a folyamata. A tudós...

Akkoriban még főleg a férfiakat akarták visszailleszteni. Az első két csoport csupa férfi volt...

Margó maga elé bólintott.

— Igen. Férfiak. Évszázadok alatt sem veszett el ez a téveszme, hogy a férfiak... ezt az egészet is férfiak találták ki. A jelenlegi világuralomban is férfiak töltik be a legtöbb vezetői posztot.

Ismét felvillant előtte a tudós arca, egészen tisztán, majd az alakja.

— Milyen furcsa — mondta szinte hang nélkül —, hogy nem emlékszem milyen színű volt a szeme — ismét kinézett a toronyra. Kint változott a fény, ahogy az időben fordul a föld a tengelye körül, a torony épp derékszögben állt az árnyékához képest. — Vagy az árnyék, a toronyhoz képest — gondolta Margó.

— Jánusz. Igen. Jánusz volt a neve. Milyen furcsa, hogy annyiszor el akartam mondani Gábrrielnek, de sose volt rá alkalom... Gábrriel ismerte Jánuszt. De most már ez sem fontos. Gábrriel visszamegy, a következő csoport megérkezik; foglalkoztatók, pszichológusok, meg akiknek jönni kell. Nem mintha a személyzetnek nem kéne jönnie. Azoknak is jönni kell. Nincs más út. Vajon mi történne, ha valaki megtagadná a visszaillesztést? Egyszerűen nem teljesítené, amit előírnak neki. Hiszen megölni nem lehet, azt is a törvény tiltja. A minimális életlehetőséget meg kell hagyni neki, azt is a törvény mondja.

Jánusz arca ismét felvillant a nő emlékeiből.

Az első csoport, akiket még nagy reményekkel küldtek. Hihetetlen, és szorongást keltő volt, amikor ennek az átnevelésnek az egyik támogatója is idekerült, és akkor már ő is csak egy egyed volt, akit vissza kellett volna igazgatni a többségi világba.

Jánusz vajon valóban hitt ezekben a visszaalakításokban? Ezekben a telepekben? Vagy jobbnak, és elfogadhatóbbnak tartotta, mintha a közösségek kivetik a lázadózót, a forrófejűt?

— Ne hozza nekem azokat a tesztek! — tisztán, és olyan valóságosan idéződtek fel Jánusz szavai Margóban, hogy körül kellett néznie, s ezzel a mozdulattal egyidőben ahogy körülpillantott, azonnal el is pirult. — Ismerem az összeset. Megtalálja valamennyi gépi és emberi értékelésemet a számítógépben.

— Mért jött ide, ha nem akar közreműködni? — szegezte neki a nő a kérdést.

— Mért? — hosszan hallgattak mindketten.

Tudott volt, hogy aki nem alkalmazkodik, akit a Tanács ide javasol, annak jönnie kell. Ezek a törvények nem voltak erőszakkal végrehajthatók, mégis, akit ide ítéltek, az idejött. Egyes részeiben világos és erőteljes, másutt meg részleges magya-

rázatai voltak ezeknek a döntéseknek. Aki nem jött, az előbb-utóbb kibírhatatlannak érezte maga körül az embereket, a várost, az egész rendet, ami nélküle is működött. Ki volt zárva a működésből; mindent megkapott, ami a vegetáláshoz kellett. Semmit nem kapott meg, nem érhetett el, ha nem alkalmazkodott, vagyis nem ment el, hogy visszaillesztse magát.

— Visszaillesztés. Micsoda idea! Nézhet! Az egyik vagyok... voltam, aki e mellett érvelt, aki ezt tette törvényé. Lehetett volna másként is. Akár megölni, aki nem bír magával. Vagy kiűzni, hátha megkeresi mesék, a rémtörténetek városát, és ott él, ahogy. — Margó arca még mindig vörös volt, az előbbi izgalomtól, a férfi nézte és folytatta. — sokkal egyszerűbb lenne. Most nem lennék itt. Sokkal egyszerűbb egy halott. Főleg, ha az tudós, meg fontos ember. Rossz gondolatokat indít el az emberekben, mikor elolvassák, hogy ez, vagy az a tudós, vagy vezető vétett az együttélés ellen, és visszaillesztő telepre kerül.

— Vétett?

— Maga ezt nem kérdezheti meg tőlem. Látja? — Jánusz elmosolyodott. — Létrehoztunk egy rendet, és mindent elkövetünk, hogy megtartsuk. Nem lehet többé háború. Nem lehetnek többet megszárlásba torkolló villongások. Nem lehet többé semmiféle olyan akarat, ami elzúdírt, és megoszt. Nem lehet olyanfajta hit, ami

évszázadokkal ez előtt volt, a hitre hivatkozva is elindultak háborúk, és emberek milliói ölték meg egymást ezért, vagy azért a fensőbbiségért.

— Mit gondol? Meddig lehet ezt fenntartani? Mikor csap ki? Mikor lép fel valami, ami az állandó, egységes rend helyébe valami mást akar? Akár egy régi hit megjelenése? Vagy bármi más?

— Én vagyok rá a példa. Megosztottam a körülöttem lévőket. Hittem valamiben, ami nem valami felettünk álló, és nem is valami kozmikus isteni, hanem csak... — elhallgatott. — Nem érdemes ezt feszegetni. Ez is benne van a rólam leírt anyagban. Aztán meg, még az is lázításnak értékelhető, ha magának mondom...

— Biztos, hogy nem tölti ki? — kérdezett vissza a nő a tesztekre.

Jánusz bólintott, majd hozzátette:

— Valami elmarasztalása lesz-e, hogy nem működök közre?

— Az meg nem a maga dolga. Azt mondja, támogatta ezt a rendszert. Ezt a megoldást. Akkor tudnia kéne, mi történik a személyzettel, ha magukkal nem tud mit kezdeni — ezzel felállt, és magára hagyta Jánuszt.

Végül is, mindig magányos volt. — gondolta Margó. — Akkor, évekkal ezelőtt ezen a telepen, meg korábban, és lehet, hogy most is az, ott, ahol van. Vajon hol van?

A nő nézte a tornyot. Valamennyit mozdult a falakon az árnyék.

— Állandó a látvány. Állandó kísértet Jánusz.

Margóban felidéződött az a nap, amikor Jánusz eltűnt. A személyzet napokig nem bírta elhinni, hogy ez lehetséges. A környéket átkutatták. Sík terep, napi járőrföldre nincs semmi, se bokor, se víz. Jánusz nem került elő. Szigorítások következtek. Mindenki megkapta a maga követőjét, amit állandóan a csuklóján hordott. Margónak, meg azoknak, akik Jánusszal foglalkoztak, még kilátása sem volt rá, hogy belátható időn belül visszakerüljenek a normálisnak nevezett kinti életbe.

— Ha elmentek, ki fogok menni és megnézem. Vajon mi fog történni, ha kísétálok innen, aztán visszajövök? Átminősítenek az átnevelni valók csoportjába? Nem. De igen. Akkor mi lesz? Vagy nem engednek vissza? Vajon milyen lehet kint a falakon kívül, élelem és víz nélkül? Megtehetik-e, hogy nem engednek vissza? Vissza akarok-e jönni, ha kimentem? — egyre jobban foglalkoztatta ez a dolog. Néha rápillantott a csuklóján lévő műszerre, de az nem jelzett semmi különöset. — Igen. el kellett volna mondanom Gábielnek. Mindent, amit Jánuszról tudok.

A nap további része ezekkel a gondolatokkal telt. Késő délután volt, mikor Margó

bement a könyvtárba, levette a könyvet, azt a bizonyos könyvet, és olvasni kezdett. Gyér volt az érdeklődés ezen a napon, a többség nem is olvasott, hanem a hangos könyveket hallgatta, fejükön sisak volt, hogy a kiszűrődő hangok ne zavarják a többieket.

.....

Mindhárman álltak. Izom közvetlenül az előtérben, keze még ökölbe volt szorítva, ahogy a vasajtót verte, Kuki az ágya előtt, remegve, sápadtan; Fehér meg a mellékhelyiségben, gatyáját szorította magához, félúton volt a teljes felhúzáshoz, a mozdulat megállt, ujjai csak fogták a nadrágot; a negyedik meg, ott hevert a padlózatán. Egy kicsit vérzett. Úgy terült el, olyan helyzetben volt, mint mikor egy pelyhes galambfióka kiesik a dúcból a kövezetre, keze lába szétvetve, a szája sarkából folyt a vér, és a padlón volt tőle vagy egy lépésnyire valami furcsa márványos színű valami.

— Mi történt? — nyitott ajtót az őr, és hallani lehetett, hogy még többen jönnek az őrségből.

— Ez — mutatott a vállát rándítva Izom, aztán elnézett, maga elé, nem akart senkinek a szemébe nézni.

Az őr valamit állított az adóvevőjén. Mikor megérkeztek a többiek, odább lépett, és halkán beszélt valakivel. A padlón fekvő továbbra is mozdulatlan volt.

— Kifele! — adta ki az utasítást az előjáró. — Körbe! Ne másszanak oda közel hozzá. Most hárman, háromfelé mennek! Zárjátok külön őket! Mindegyiknek tollat, papírt! Írják le azonnal, mi történt! — utasította a beosztottjait.

Izom pókerarccal ment. Kuki remegett, szakadt róla a veríték, alig bírt lépni. Fehér még mindig nem húzta fel rendesen a nadrágjait, a derekán fogva teljesítette az utasítást. A zárkából ürülékszag áradt.

— Öltözzön fel! — szólt rá Fehérre az őr.

Mikor mindhárman kimentek, az őr belépett, és lehúzta a vécét.

Megérkezett az orvos. Alig hogy körülnézett, és alapvető életjeleket keresett, rögtön odaszólt az őrség előljárójának.

— Hívjuk a mentőreszleget. Bár... — de azért visszaillesztette a fülébe a hallgatót, és igyekezett életjeleket találni rajta.

Alig negyedóra telt el, s ez a rövid idő végtelen hosszúnak tűnt. Hangjelzések jöttek egymás után. Az őrség vezetője kiment a folyosó végére, hogy beengedje a mentőreszleget. Fordult a kulcs a zárban. Kerekas mentőszekrényt gördítve jöttek a részleg emberei.

Vezetőjük megvizsgálta a padlón fekvő embert. Rátették a gépeket, amik a legkisebb életjeleket is kimutatják. Vártak. A

gépi információ megerősítette azt, amit eddig is tudtak.

— Vége — mondta a mentőegység vezetője. Aztán elővette a zsebéből a miniatűr számítógépet, és az adatokat rögzítette. — Hozassatok fel egy egységet! — mondta, és a halottak tárolására való mozgatható, hűthető dobozrendszerre gondolt.

— Nem lesz? Mi az a furcsa színű a padlón?— érdeklődött az őrség vezetője, csak így, alig rákérdezve, de mindketten tudták, miről van szó. A szervek. Az élők érdeke.

— Nem. Alkalmatlan. Az agya. — közölte a mentős, arról hallgatva, hogy mi miatt alkalmatlan; és már indultak is kifelé.

Az őr, aki ezt a zárkát is felügyelte, bezárta az ajtót. A test egyelőre maradt, ahol volt. Alig ment el a mentőcsoport, rögtön megérkezett a másik, és hozták a dobozt.

Benn a többi zárkában a feszült figyelemmel hallgatóztak, hogy minél többet meg tudjanak érteni a kinti történésekből. A zajok, az őrség mozgása, a figyelmeztető hangok, mind azt mondták; itt valami nagy dolog történt.

— Írnak? — kérdezett az előljáró a három külözärt embertől.

— Igen. Az a süket, az nem bír írni. Sír.

— Csak írjanak. Aztán kihallgatjuk őket szóban is. — aztán rádión tovább adta az utasításokat. — Legyen kéznél a pszicho-

lógus, meg a jogi képviselőjük is. Ha nem érhető el a jogászuk, jelöljenek ki nekik.

Kuki zokogva harapdálta az ajkait. Annyira félt, hogy kínjában szakadt róla a hideg veríték. Egy szót sem bírt leírni. A megkezdett szavak valami torz vonalakban végződtek, a papír elázott a könnyeitől meg a nyálától.

Fehér ujjai is nehezen engedelmeskedtek. Ahogy elkezdett írni, lassan megnyugodott. Hiszen ő a klotyón ült. Akkor mikor történt, fel sem tudott volna állni. Milyen jó, hogy a klotyón ült. Még le se engedte. Jó bűdös lehet már ott azóta, ha csak valaki le nem húzta. Hát csak írt, írta, hogy a mellékhelyiségben volt, mert...

Izom határozott volt, sok helyesírási hibával, de írt. Irományában kidomborította, amit akart.

Pár nap múlva Kuki megvagdalta a karjait, ordított, hogy nem akar tovább élni.

— Valóban? — kérdezte az orvos, míg összevarrta Kuki sebeit. — Na, ezzel megvolnánk. Aztán halljam, mért nem akar tovább élni? Vagy csak balhézo? Halljam! De aztán az őszintét! Tudja, nekem ne csinálja itt az eszét. Az őszintét!

Kuki lehajtott fejjel, felfele irányuló tekintettel ordítva sírni kezdett. Bögött, akár egy óvódás.

Eltelt vagy fél óra.

— Na? Tud beszélni? Az őszintét mondja!

— Meg akarok halni! Nekem anyyi! Meg akarok halni! — csapkodni kezdett a kezével, felugrott, és ki akart rohanni. Az örök visszaültették.

Közben megérkeztek a biztonsági őrség tagjai. Az egyik egy magnót tett az asztalra.

— Doki! Engedjenek meghalni! Nekem már úgyis anyyi! — és csak sírt, bögött, zokogott.

— Mért kell meghalni? — kérdezte az orvos.

— Doki! Engem kicsinál! Biztos, hogy kicsinál, akármit fogok mondani!

— Ki csinálja ki? — kérdezte a biztonsági

— Az Izom. Az kicsinál. Nem tudok én olyat, hogy ne csinálna ki. Akármit fogok csinálni, nekem már anyyi.

— Látom, ez nem orvosi feladat. Most menjen a munkatársaimmal, és válaszoljon arra, amit kérdeznek — mondta az orvos. — aztán ne próbálkozzon!

Kuki szótlanul ment. Mit is tehetne? Hiszen állandóan látják, még tán a budin is. Nem lehet itt csak úgy kísértelni az életből.

— Akarja-e a saját jogi képviselőét, vagy elfogadja, akit most kirendelünk? Nyilatkoznia kell.

Kuki nemet intett.

— Nem? Akkor olvassa el ezeket, és húzza alá, amit akar, majd írja alá!

— Kezdjük. Sorolja el akkor nap mi történt reggeltől a szerencsétlen társuk haláláig! — és Kuki elé tette a felvevőt.

— Mióta elvitték Pétert, állandóan vita volt. Az a szent ember teljesen bezsongatott mindannyiunkat. Izom meg naponta hátba vagdosott, és nem lehetett tudni, mikor ver meg.

— Arról a napról beszéljen!

— Reggel megkaptam a szokásos hátbavágást. Aztán fehér azt mondta, hogy abba kéne hagyni ennek a Gizdának a csicskáztatását, mert már nem bírja, és előbb utóbb észreveszik. Az meg olyan volt, mint mindig. Igyekezett mindent megcsinálni, már nem is kellett mondani neki. Tudta, hogy állandóan látnak minket. Dél fele Izom berágott rá, de nem tudom miért. Igazán nem tudom. Azt mondta neki, menjen az ágyára, és kussoljon.

— Mire rágott be Izom? Csak emlékszik rá — kérdezte a kihallgató.

— Nem, én igazán akarok, de nem tudom — Kuki sírt egy sort, aztán folytatta. — Délután meg Gizda felállt az ágyán, úgy hajolva állt. Úgy is a plafonig ért. Könyörgött Izomnak, hogy hagyja békén. Az meg kinevette. És még mondott neki valamit...

— Mit?

— Nem tudom! Nem tudom! — Kuki sírt, jajgatott. — Nekem most anyyi! Meg fog ölni! Mindenki tudni fogja, hogy egy

szemét köcsög vamzer vagyok! Mindenki tudni fogja! Meg fog ölni!

— Folytassa! Ha hallgat, akkor lehet, hogy meg fogja ölni — tanácsolta a jogi képviselő.

Kuki felváltva sírt, és hallgatott. Majd rászánta magát.

— Mondott neki valamit. Nem akarom. Nem bírom elmondani! Inkább dögöljek meg! —ismét kezdődött a zokogás, a jaj mi lesz velem, a dögöljek meg, és ez sehogy nem bírt véget érni.

— Elég. KérjeteK neki valami nyugtatót! — mondta a kihallgató tiszt.

Késő délután volt, mikor Kuki vallomása, meg a kamerával felvett jelenet alapján összeállt a történet.

.....

Margó visszatette a könyvet a polcra. Hamarosan megszólalt a könyvtári órák végét jelző hang. A nő megállt még az ablak előtt, és nézte a tornyot. A fények, az árnyékok a napszaknak megfelelőek voltak.

— Holnap, vagy holnapután kimegyek. Megnézem milyen közélről — gondolta, és elindult a vacsorázni.

Másnap reggel kiürült az egység. Mindenünnen takarítógépek hangjai hallatszottak. Titkolhatatlan volt a változás. A maradók szabadfoglalkozást kaptak, visszavonásig.

Kívülről olyan kicsinek látszott, annyira jellegtelenek, hogyha lakott részekhez közel van, akkor egy raktárnak tűnik; beleolvad a tájba, semmi különös nincs rajta. Lapos tetők, az egyiken felszállóhely. Tetők, amik mindenütt összeérnek, körötte nagy térség, ahol se bokor, se fa.

Gábriel amíg lehetett, nézett le, és az ablak keretében egészen kicsinek, valószerűtlennek látta az épületeket. Tekintete kereste a tornyot, de az sehol nem volt.

A fülke, ahol a férfi ült, egyszemélyes volt, mind mindegyik. Hiába is kereste volna a többieket. Többekről tudott, akik azon a határon voltak, hogy hazamehetnek, de arról nem győződhetett meg, hogy biztosan rajta vannak ezen a repülőegységen.

Ahogy emelkedett a gép, úgy változott meg az ablak színe. A fény bejött, kifele nem látszott semmi. Gábriel becsukta a szemét.

— Virtuális. Az egész virtuális. Vagy mégsem? Időtlen idők óta az a legmegfoghatatlanabb, az a legmegérthetlenebb, hogy azt látom-e, ami van, vagy amit látok, az csak nekem az, ami. Meg a többieknek is az, amit neki... Mindannyian látunk valami hasonlót. Hallunk valami hasonlót. Jön a rezgéshullám, és elvileg mindenkiben majdnem azonos ingerületeket alakít ki. Majdnem azonos... Soha nem lehet biztosan tudni, hogy az-e, vagy más... —

Gábrrielben ismét felmerültek a gyötrő gondolatok. — Nincs semmi épületegyüttes, nincs a közelben torony, és nincs most ez a repülés sem. Minden csak szimulálás. Az egész. A távolság, a visszaillesztő telep... a telepen belül a falak színe is virtuális, meg minden, ami csak lehet, az mind látszat, amit valóságnak élünk meg.

Valami történt, megrezgett a fülke, az egész környezetet megrázta valami.

Gábrriel erősen megfogta az ablak keretét, a ledomborított szürke perem kicsúszott a kezéből. Ismét próbálkozott. Semmi. Aztán öklével hatalmasat ütött az üvegnek látszó középére.

Megszólalt egy hangjelzés. Aztán nem történt semmi.

Néhány fülkével távolabb Ádám figyelte a hangokat. Halotta az előbbi dübbenést, aztán a jelzőhangot. Várt. Nem történt semmi. Ruhája alól előhúzott egy lapos, éles tárgyat, amit késnek használtak a telepen, s ezzel elkezdte lassan megfeszíteni, körülkarcolni az ablak keretét. Semmit nem mozdult az anyag. Aztán az üveg felőli oldalon próbálkozott, a hajlatban. Nem lehetett hozzáférni. Valami történt, az üveg homálya eltűnt. Mintha elhúzta volna valami azt a másik valamit, ami az átlátszatlanságot okozta. A fény beáramlása is csökkent.

Ott kint, a másik oldalon, ahol felhőknek, égboltnak, alul meg valami tájnak kellett volna lenni... ott azon az oldalon valami fal látszott, amiben számtalan cső, kábel, vezeték futott.

Ádám a félelemtől megdermedt.

— Hogyan csinálom én ezt vissza? Biztosan észrevették. Akkor örökre bezárnak...

Percek teltek el, semmi nem jelezte, hogy valami vagy valakik felfigyeltek az ablakra. Ádám várt, semmiféle jelzés nem mutatta, hogy észrevették a változást, de az előbbi átlátszatlanság nem jött vissza. A fény visszaerősödött. A férfi testét veríték lepte el. Hátradőlt az ülésen, szemét behunyva várta, hogy mi lesz.

(Folytatása következik a decemberi számunkban. A Szerk.)

Dávid Jánosné: Napraforgó (gobelin)

CEGLÉD JÓZSEF

Kívül a birtokon

*"...süvítvé fajtámról ki tép le,
hördülve tiporni, tülekedni
ki taszít - élni?"
/Szikra János/*

Obrád és tízéves kislánya egyre tépettebb vagonok és egyre kevésbé érinthető emberek rezignált útvonalán süllyedt kétszáz kilométeren át dél felé, Hétfáig. A kisvároson túl tíz kilométernyi sivár, mészlepedékes, homokos talaj, majd a határ és Jugoszlávia. Az akácсорok és a foltokban árválkodó tölgyesek közt az ugarrá szégyenült szántók tetején kutyatej, kunkorodó árvalányhaj, csenkesz. Itt-ott tenyérnyi kukoricatábla, néhány sor szőlőmementő, fóliasátrak, rokkant tanyamaradványok és egy-két elszánt újrakezdő. A mocsárszerű üledékekben tócsányi vizek párologtak Délvidék örök szabadságára: a formázatlan kék égre. Az augusztusi hőségben mediterrán "légaszály" vibrált.

A Kiskunhalas alatti csettegő lejtmeneten ziháló vontatmány - egy rablás utáni három-vagonos, oldalán megfejthetetlen kódokkal - málló falu községeket érintett, közöttük a puha szocializmus finom pályarövidítési ívei, amikkel komoly bosszúállás képződött a vasúthálózat kiépítése körüli idők birtokrendszerén. Hétfánál a sínparók lomhán fordultak nyugati irányba, közben a látogató körképet láthatott az alföldi település szeméthegyéről, a szartól is megfosztott lomha istállóajtók kókadt reménytelenségéből, az elrozsdásodott melléküzemágak felfeszített páncélszekrényeiből. Is. Aztán az évről évre ritkuló nyárfasor következett, szertárak, végül a kisváros Nagyállomása. A peron olajfoltos, egyenetlen minőségű bitumenrétegének pusztulata alól génhibás tenyészlet emelte fejét az égnek. Elhullajtott rozs vagy búzaszemből nyújtózkodó *élet* már sehol. Míg kislányával a következő megállóbeli leszállásra készülődtek, Obrád pillantásával befogta a Nagyállomás hőségverte épületét és az előtte hullámzó, szomjas fagyökerek terjeszkedésétől felpúposodott teraszt, ahol a közömbös üresség térformát alkotott.

Emlékei állomásteraszán Földipityu állt, fekete műbörkabátban, és a leszállókat vizsgálta. Széles homloka keskeny állcsúcsával háromszöget formázott, feltehetően fogai is kócosan álltak, de 1960 körüli vidéki gyereksége nem ismerhette a fogszabályzót. Felnőttként meg szüksége sem volt rá, mert mindenféle igazolványokkal és jogosítványokkal körbecédulázva, így is képviselhette a nagyállomási hatalmat: a mélységi felderítőt, a szakállasokat üstökön ragadót, a rendíthetetlen rendpártit.

- Az igazolványát kérem! - mondta olajozott öntudattal és határozottsággal 1982-ben. Obrád odaadta. - Te vagy az, Misi? Hát ezzel a fejjel meg se ismerlek!

- Pedig huszonnyolc éve ezt használom. - felelte Obrád és hányingert érzett.

- Sztojko tanár úr meghalt. Tudtad?

- Nem, nem tudtam. - mondta Obrád és emlékezni próbált általános iskolai osztályfőnökökre, de nehezen ment.

Földipityu jelen idejű nemléte pici hiányérzetet rajzolt múltja megkövesedett tablójába. Ritkás hazarándulásai alkalmával, osztálytársa afféle állandó jelzője lett az állomásnak, igazodási ponttá vált, ahonnan vissza és oldalra lehet menni. Vissza a nyolcadikos operalátogatásig, amikor hazafelé bemutathatta a vasút által elkaszabolt lábú apja összes tudását és kulcsesomóját. Ki tudta nyitni a Délvidékre tartó vonat összes ajtaját, rekesztét, titkos biztosítószekrényének zárját. Büszke volt rá. Minden bizonnyal ez a magamutogató ösztön, a *kinyithatóság-tudat lehetősége* terelte őt arra, hogy bonyolultabb egységek fürkészhető, megfejthető kódjain töprenkedjen.

Leszállóhelyüket a Nagyállomástól három-négy kilométer választotta el. A töltésig futó porták végén nyugdíjas-kertek párhuzamos tisztasága és feszes rendje uralkodott. Hajnali indulással, négyszeri átszállással, délután egy órára érkeztek a kisváros peremmegállójába, a Kisállomásra, ahol Nagyapa parázsló szembogarával találkoztak. A kislánynak kirándulás volt az út, a férfinak visszarándulás. Tudta, hogy délután három órára már nem ér a gimnáziumba, (nem bánta) - ahol egy régi csapat nosztalgia-mosollyal bejárja a felújított épületet, ahol valamikor ők, ott, meg annyiszor... -, mert "ebédelni kell, már csak rátok vártunk", mondta Nagyapa és átkarolta fiát, meg az unokáját. A "fiatalok" engedelmesen követték az idős mesterembert, akinek háza, kertje, szőlője a töltésig torlódott.

Obrád továbbra is érezte gyomra ismerős szorítását, ami már az indulás előtt megszületik és csak a hazaúton, Kecskemét huzatos peronjainál enged ki. Ez a rejtélyes gyűrű, ami az "élelem zsákját" mindig körbefonta, egy elidegenedett, több rétegű múlt elutasítását jelentette, amin ezer sikertelen körbejárással sem tudott felülemelkedni. Rágódott rajta, mert érezte természetellenességét, de a zsigeri elutasításon túl nem jutott, a tudomásulvétel felülemelkedettségéig még kevésbé. Hiába tartotta tudatos gondolkodása tengelyénél a szülőhön nemesen faragott, ám kényszeres, tiszteletet parancsoló közhely-méltóságát, gyermekvilága, "amiben mégiscsak felnőttél valahogy" - nem engedett. Pedig nagyon akarta a túllendülést. Negyed százada küzdött önmaga haragvó elutasítása ellen. Pillanatokra szétfoszlani látszott, de akkor keletkezett egy félmondat, arc-emlékek bukkantak föl, elfelejtett történetek és létdarabok éledtek újra, melyek patakokba, folyókba rendeződve elsodorták az évek alatt kialakított gyenge nyúlgátakat; a közhellyé silányult kötelességtudatot. Tíz évig vágyta önmagától az elfogadást, húsz év után a megértésért esedezett, de egyik sem jött. Maradt a beletörődés hideg közönye, amit *csupán* a gyomra nem fogadott el.

A születés pillanatának rémülete után, a megmaradásért reszkető ösztön és értelem hasonló burokként látatta vele a családot, a házat, az udvart, a kicsiny kertet, mint bármely más gyermeki tudat. Aztán öt éves korában foszló szálú tépés keletkezett a szöveten, mert az iskolakezdés előtti esztendő óvodában kellett eltöltenie, amit egyáltalán nem értett, hisz Anya akkor is "otthonos volt". Bordó, kantáros nadrágjában némi zavarral állt az óvodások közt, kikkel ugyan gyors barátságot kötött, ennek azonban az volt a feltétele, hogy kizárólag magyarul beszéljen. Anyja otthon a délvidéki sváb nyelvjárást használta, még apjához is így beszélt, aki azonban magyarul válaszolt. Ez a családi nyelvhasználat éppolyan természetes volt, mint a galambok rendszeres etetése. Egyszerre volt anyanyelve és apanyelve, amelyek a beszéd mikéntjével azonosan, más-más világot testesítettek meg. Otthonához képest az óvoda és az iskola más volt, mert a 60-as évek magyarországi peremvidékén az otthoni burok és a külső burok nem tudott szervesülni. A kisebb egység nem a nagyobbban belül volt, hanem mellette. Hétfá ezt szégyenlős hallgatással vette tudomásul, de a két valóság közé hidat építeni nem volt lehetséges, mert előbb el kellett lapátolni a "vas és acél országa" nevű kókányhegyet, mely mögött újabb népboldogítások vártak bebocsáttatásra. Így létezett egy meleg, szűkre szabott lét, ami a nagykapuig tartott, és volt egy másmilyen világ, amiben másképpen

kell beszélni, mert a fogalmazás milyensége *is* befolyásolhatta, hogy a csapat engedi-e a grundfociban való részvételt. Ezt tudomásul véve, életszerű alkalmazkodással próbált *használható* tagja lenni az utcai bajnokságoknak, melyek mégsem nélkülözték a csereszerep keserűségét.

E tükörfordított valósághoz telepedett aztán egy *harmadik világ*, ami egyikhez sem hasonlított. Szorgos oktatások után, nyolc évesen Obrádot úgy találta az esperes úr, hogy alkalmas a béralkalmazásra, azután pedig az Isten iránti gyermeki szeretet és ragaszkodás kifejezésekként a ministrálásra. A szertartás után, a plébánia tágas udvarán, gyors terítőkről ették a fonott kalácsot és itták a gőzölgő kakaót, majd maguk elé tartva az emléklapot, egy élelmes fényképész hidalta át a magángazdaság és a kollektivizálás bizonytalan lápvidékét. Az esperes úr hideg, fekete kővel ékesített gyűrűs kezét meg kellett csókolni, aki hálából barackot nyomott a *rendhez idomított* fiúk fejére, majd egy sehol sem kapható cukorszemet adott. Több indigóval készült - és papi végszóval ellátott - latin nyelvű rigmusokat bifláztak, hogy felelni tudjanak egy számukra érthetetlen fohászra. A háromharangos, arannyá szidolozott csengőn, meghatározott pillanatban, hármat kellett rándítani. Ehhez azonban el kellett jutni! Az oltár bal hármásából a bal egybe, vagy a jobb háromból a jobb egyesbe. Miként a különböző harangok köteleinek rángatása is előmenetelhez volt kötve. Az előmenetelhez pedig; *érdemek szükségeltettek*. Első érdem a gyakori templombajárás. Második érdem: a válaszok *pontossága*. A harmadik érdem, a harmadik - az majdnem olyan volt, mint a *hetedik*. Obrád egyszer elpanaszolta apjának, hogy ő minden előírt penzumot teljesített, mégis, csak a csendítést engedélyezik neki, holott Mikliánovics fegyelméletlen és ministrálás alatt vigyorog is, mégis ő húzhatja a nagyharangot.

-Tudod, fiam, ha egyszer mi is Mikliánovicsok lennénk, vagy gróf Csekolics, akkor vasárnaponként nálunk is ebédelhetne az esperes úr, meg mi is tudnánk adományozni! De engem Bordásnak hívnak, Bordás Mihálynak. Nincs se ics-vics, és csak vasárnap eszünk húst!

A fiú akkor ezt nem értette. Az nyilvánvaló lett, hogy a templom is egy külön dolog, mint az otthon és az iskola. Szülei nem voltak buzgó keresztények. A rend kedvéért a vasárnapi 11-es mise, aztán ebéd. Később elmaradtak a közös miselátogatások s a fiúcskának a reggeli nyolcas gyerekmisére kellett járnia. Vélhetően a rend kedvéért. A sarokpontoknál összekapcsolt, befelé néző három síktükör közepén állva, egy egészen bonyolult tükröződés keletkezett. Svábul, magyarul és latinul. A szív, a szem és az agy eltévedt benne, mert a tükröződések tükröződése ezer önbecsapást, hazugságot és csalást tett lehetővé.

Obrád számára az első hazugságokkal terhes önccsalások akkor következtek be, amikor az általa ismert összes világ hármás tükörrendszere szétrobbant. Szülei három viharos év és néhány hónapos földindulás moeskos iszapbirkózása után - elváltak. Előtte azonban: választani kellett. Nem csak el-, szét-, hanem kiválasztani!

Heveny kamaszkorában ezt próbálta megírni egy álnovellában Verának, akivel osztálytársak és hittel hitt örök szerelmesek voltak.

"Tanulóasztal - 1965

Apa az asztal túloldalán ül, és úgy néz, mintha egy messzeségből tekintene az innenső térfélre, ahol Öcsi, Gitta és Anya húzódik egy füzéren. Imitt kotlós két pelyhesével, odaát Ordas, kinek sötétlő szembogarát egy bizonytalan összetételű zagy veszi körül, amit tovább rémít a szemgödör alján csüngő félkörívek halvány-kékje, melyek lejjebb egy-egy megereszkedett táskában lenek végső nyugodalmat. Odakint porlasztó nyár van, a vastag vályogfalakon belül szűrt csendek, kongó osonások, testreszabott megmaradás-vágyak. Öcsi az asztal különleges tölgyfalárait nézi. Ilyen lábú asztala, sőt Tanulóasztala, senkinek sincs! Mintha Apa egy széles fenekű V betűt fordított volna meg. A villák vállait meleg simítással gömbölyítette a leszaladó, karcsúsodó bokák irányába.

- Így-nem-le-het-to-vább-él-ni! - hallja Öcsi Apa hangját, ami pontosan azt az ütemet követi, ahogyan a szeget be-ver-te-a-desz-ká-ba. Tekintetét a Tanulóasztal lapjáig emeli, melynek síma-selyem gyönyörű felületét bordó-nehéz bársonyanyag fedi - színével visszafelé, hogy ne kopjon. Se az asztal, se a szövet. A terítő asztalláb-középig ér, így elfedi a csodát, ami e nélkül is titok marad, hiszen ide pajtást, barátot, uzsonnafelezőt hívni, az legalább akkorra *olyanság* lenne, mint Vojtinovics tanárnő fiával biciklizni!

- Elválunk! - Apa ezt olyan határozottan mondja, mint mikor készen volt egy ablaktok és a sarokcsapolásnál még beütött egy "bognárfejűt", "megküldte" egy "dórnival", és azt mondta; "bis hundert zwanzig". - Anyáttal nem lehet együtt élni! - Gitta és Öcsi egymásra sandított, mert Apa Titokzatos Tanulóasztala révén tudták, hogy az elválás - mint a határvonalak újbóli kijelölése - az átlógó füzetsarkok miatt egy nehezen megoldható feladat. Ők is próbálkoztak vele /óh, guruló ceruzák!/, kevés sikerrel, mert a szerkezetnek nincsen egyik és másik oldala, miképpen nem létezik túlsó és innenső fele sem, mert az asztal minkét oldala tökéletesen egyforma, azzal a kis különbséggel, hogy amely részen a fiók és Öcsi ül, azzal szemben Gitta szabad pakolósa van, mint ahogy Gitta fiókja túlfelén Öcsi pakolósa létezik. Volt tapasztalatuk az életről.

Apa élt a helyzet adta dramaturgiai szünettel, majd újra meglóbalja a felfüggesztett mondatot:

- Anyáttal nem lehet együtt élni! - (Hát igen. Tényleg nem lehet vele együtt élni. Már egy hónapja csak viharzások, rohanások másokhoz, aztán haza. Néha idegen családoknál háltak, mert "Apátok megbolondult". - Apánk megbolondult? - kérdezték az ikrek.) - Az anyáttal megbolondult! Nekünk volt tévénk harmadiknak a faluban! Nekünk volt ötödiknek fürdőszobánk! De neki nem elég, nem elég, neki semmi sem elég! - Kitartott hatásszünet a célzott lövés előtt. - Azt kérdezem, hogy kettőtök közül, melyiktök jön velem, mert el kell, hogy váljunk, mert anyáttal nem lehet együtt élni!

Az a bordó-nehéz, visszafordított szövet, az a dolgok meglétének az önmagunk előli takargatása, a képtelenségek szükségessé tétele, ami egyúttal értelmetlenné tette a dolgot magát! Egy asztalterítő, amely otthonosan nem lehet az, csak ha vendég jön. Akkor, előtte: visszafordítás. Ahogyan minden ünnep minden tepsis süteményének csak a szélét lehetett megenni, mert a többi a vendégeké, akik sohasem jöttek. És harmadnapra, amikor már egészen nyilvánvaló volt, hogy a vendégek nem jöttek, akkor az a sütemény már nem ugyanaz volt, hanem maradék. Nemlétező vendégek nemlétező süteményének a maradéka. A Koponyák Hegyén Olcsójánosok hiteltelen panaszai tekeregnek."

Tízévesen az ember még szájában érzi az anyanyelv emlé-melegét. Obrádot is ez az íz-émlék marasztalta. Apja nyelvét elutasította. Nem értette igazán. Olykor zavaros és kiszámíthatatlan volt, de mindenképpen bizonytalan, mint az évről-évre a galambpadlásra látogató gyilkos, ami után tetőgerincen reszkető félelmek tollázkodtak. A galambok nem repültek el, de haza sem mentek. Csak tollázkodtak, köröztek és újra tollázkodtak. Valamit megpróbáltak megérteni vagy csupán a felejtésre vártak.

Ezen a *füllelt* nyáron zavarodottan, érszorító rémületben, sokszor öntudatlanul mászkált a sakktábla-kockákat elválasztó *résekben*. Már nem bánta a hideg oltárlépcső térdkálacs-fájdalmát, egymáshoz szorított, összeizzadt tenyerét sem törölte titkon a csipkegallérú ministránsingbe, csak nézte az oltár csúcsán az aranytestet, melynek aranyfeje körül arany sugarak félköre meredezett. A szorongásos félelem reményes áhítatából válasz nem született. Az aranypálcák között lomha pókfonál imbolygott s a karzatról felbűgött a régen hangolt orgona. Aztán kezébe vette apja egyik gyaluját, kalapácsát és harapófogóját és nekiindult munkát keresni. Házakhoz kopogott be, ajánlotta magát, hisz ő mesterember, megjavít mindent. Asztalt, ablakot, ajtót. Mosolyogva utasították el, pedig a fiúcska otthonról tudta, hogy "munka, dolgozás, pénz, család, étel", de az emberek ezt nem akarták érteni. Ezzel a hitehagyott csalódottsággal érkezett a Böllér házához, ami sarokház volt. Maga sem tudta miért, de meg-

állt, mert valami azt kívánta. Tekintete körbeszaladt a tágas kereszteződésen, ahol a széles út melletti vízlevezető árkokon túl terjedelmes diófák árnyékolták a füves labdatereket. Semmi szokatlanságot sem látott. Aztán a galambok miatt az égre nézett, ahol két felhőpárna között egy kézfejet látott, amelynek mutatóujja rá irányult. Száját tátva nézte a jelenséget, közben testén a tudattalan kijelöltség rémülete hullámozott végig. A kézfej aztán lassan elhalványult, majd felhőpamacs került a helyére. Apja akkor, azon a nyáron verte meg utoljára, a "szégyen-be hozás" eseti tényállásának fennforgása miatt. Aztán elment.

A tanévnyitó felé tartó napok osonós idővé keseredtek. A fiú úgy érezte, hogy van rajta egy jel, amit ő ugyan nem lát, de mások, mások látnak mindent, mert ők egy olyan világhoz tartoznak, akiknek alapvető kiváltsága a mindent-látás és mindent-tudás. Így pontos fogalmaik lehetnek arról is, hogy Obrádnak nem csak anyanyelve és apanyelve van, hanem anyavilága és apavilága is, ami idáig egy egybetartozó udvaros ház volt. Úgy érezte meztelenül sétál az utcák egyre szűkülő hasítékában, látja csúfolódó, torz vigyorukat, háta megett tán újjal rá is mutatnak. Harag és szégyen keveredett benne. Évnyitó után megvető tiltakozással fordult el a világ fekete osztálytáblájától. A padsorban tüntetőleg oldalra fordult és ezt a tanárok tudomásul vették. Úgy tűnt, mintha győzelmet aratott volna, úgy tűnt, mintha sikerült volna átejtetni a tanárokat, de ebben kicsit kételkedett. Ám hogy teljesen megbizonyosodjon erről, tett egy próbát. A tanóra szünetében a legvadabb felügyelő tanár közelében, a kézilabdapálya salakjából felszedett darabokkal megdobálta a lányokat. Ez egyértelmű fegyelemsértés volt, ami azzal járt, hogy a mindenkori egy-két-három rendbontót a földszinti folyosón (a "korlátoshoz") vonalba állították és az osztályba vonulók kétesélyes pillogásai közben kaptak egy-két pofont, ami nem csak hatásvadász pillanatfelvétel, hanem arcpirító fájdalom is volt. Azon a nagyszüneti napon négy renitens közül Obrád a harmadik volt. Az elsőnek pajeszhúzás és nagydurr, a másodiknak két közepes lekváros, Obrádnak (- Nem szeretném, ha még egyszer ilyet csinálnál!), a negyediknek: - Otthon, kisfiam, anyukáddal! - és tagló. Szepi bácsi, a gondnok, becsukta a száját. Innentől fogva úgy érezte, hogy a tanárok is tudják a tudni valót, de úgy tesznek, mintha mi se történt volna. A rászédett csaló keserű szájízével telítődött.

Hatodik osztályos kora körül az egyház tapintatosan belátta tévedhetetlenségét (átrendezte sorait), mely szerint Obrád *képtelen* megfelelő számú érdemet *összejárni* magának, ami lehetővé tenné *előmenetelét*. Ezért vagy se, de az esperes urat finoman kivonták a világból és jött egy új pap, aki fiatalabb és gyorsabb észjárású volt. *Áttekintette a helyzetet* és Obrádnak adta a "csendesmisék néma szolgája" kevéssé kitüntető címet, ám a fiú ezzel tökéletesen elégedett volt. Minden szerdán és pénteken, reggel hatkor jelentkezett a sekrestyében, ahol közös némasággal öltözött egy legalább kétszáz éves hangtalan pappal. Arca kicsi és cserzett volt, apró kék szemei nyugodtan mozdultak bejárt utjaikon. A reggeli misék együtt-hallgatója mindössze négy-öt arctalan matuzsálem volt. Fejkendőjüket csuklyaszerűen egészen előrehúzták, ebben rendes segítséget jelentett a homlok feletti részbe ügyesen beszabott kartonpapír. Lehajtott fejjel, összekulcsolt kézfejükre rózsafüzérből bonthatatlan kötést rakva ültek, mint a Végítéletre váró elaggott keselyűk. Ha sokáig nem moccantak, úgy tűntek, mint az Időn kívül várakozó Segítők, akikről elterelődött a Mulandóság figyelme.

Ebben a freskóktól tágas, szobor-hideg, térdeplős, gyertyalángárnyék-maszatos csendben Obrád többször megkísérelte, hogy szóra bírja Őt. Sokáig, mereven nézte a szemét. Amikor belefáradt, Mária szelíd nyakhajlatában a kék szövetet bámulta, lejjebb az arannyal szegélyezett fehér redő-omlást, majd tekintete visszaugrott Őrá, hátha, hátha változott valami. Valósággal beletúrt a Bárány gyapjába, Antal madarait próbálta követni és többször elmélázott azon, hogy vajon milyen csapolási módszert alkalmaztak a kereszt két ágának kapcsolódásánál. Elgondolta, hogy mennyire lehetett nehéz vagy könnyű a Kisdéd, mert Máriának azon a karján, melyen Ő ül, a kéz ujjai valami hihetetlenül könnyű, szellős

kecsességgel fésülték a templom furcsa, semmivel össze nem keverhető illat- és szagösszetételét. Elgondolásai néha káprázatokhoz vezettek, amitől megrémült. Egyszer egészen pontosan látta, hogy Mária kedves lassúsággal lehajol, és a földre helyezi a Gyermecket. Mászszor azt vette észre, hogy a túlsúlyos angyalt nem bírja el a szárnya és ettől egész egyszerűen leplattyan, mint az ablaküvegek közt végsőikig kiéhezett legyek.

A mindig hideg templombelsőben a megváltás sohasem jött el. A rítusok önismétlő rendszerében a feloldozásra való várakozás egyre önmagáért-valóbbnak tűnt. A térdeplő áldozatvállalás előbb taszította, aztán ellenséggé vált, ami öncsalásba fordult. Már nyolcadikos volt, amikor szokott napjain háromnegyed hatkor elindult otthonról. A templom bejáratánál nem balra ment, a sekrestyelépcső irányába, hanem jobbra. Az épületet megkerülve kilépett a templompark sövénykaréjából és az úttest túlfelén lévő Tanácsháza kitért ablaka alatt állt meg. Bentről a magukat otthonosan érző takarítónők ritkás szóváltása és a Falurádió Miatyánkja hallatszott. A fiú kezét és arcát magasra tartotta, hogy érezze a tegnapi meleget. Hat-harmincötök, mint rendesen hazaindult, reggelizett és elment az iskolába.

Egy húsz évvel későbbi hazalátogatásakor hírért vette, hogy felújították (renoválták, rendbe tették, *kifestették*, sőt "újra megcsinálták") a templomot. Egy áhítatpárbeszéd-mentes órán ment a lélekringatóhoz. A tekintélyes méretű külső kapu egyik szárnya tárva, belül az előteret és a főhajót elválasztó sokablakos, ívelt tetejű ajtók zárva. Az előtérben egyházi és fél-egyházi szövegek, jobbra és balra boltozatos mélységekben a szenvedés és szeretet szobrai. Persellyel. A mindenfelől beömlő fény miatt szeme fölötti tenyérernyővel nézett a térbe. A TÉR-be. A főhajó és az oldalhajók oltárai ugyanazok, a padsorok is a régié, de a többi! Többi az nincs. A mennyezet- és falfestményeket leborotválta egy okkersárga közhely, a szószéket lefeszítette egy kivetítőnek feszülő gyöngyházfényű utasítás-alap, az orgánumot mikrofonokra cserélték, mintha már előre készülnének az emberiség elsüketülésére. A hatalmas csillár helyén kisszerű kovácska monstrózus világítóteste lebegett, segítségnek falikarok manós bányaszlámpáskái kuporogtak a falon. A sokadik újkor jó előmenetelben bízó hívei, közérdek-adománnyal mázolták át Obrád hitevesztett gyerekkorát.

Ezért most is ódzkodott, hogy az osztálytalálkozó alkalmából szemrevételezze a felújított gimnáziumot, ami biztosan nagyon szép, de a régi lépcsőkre ragasztott, csúszásgátlóval barázdált csempedarabok nem írják felül a megkopott műkövet, ahol 1954-ben véletlenszerűen idehívott katonák gyakorlatoztak, hogy aztán a határhoz meneteljenek, és ordítva kívánják Tito halálát. Nem akart egy lefedett múlton csodálkozni, mert az nem csempézhető le ilyen egyszerűen. Az van! Tetszhalálában is működik, mozog, viszonyít. Ragaszkodott valós emlékeihez, mert életének ez volt egyetlen kapaszkodója, amiről bizvást állíthatta, hogy igaz. Mindig előhívható, de sohasem retusálható. Életdarabkáit visszamenőlegesen sem akarta átrendezni, és nem gondolta, hogy a fejlődés egyúttal a tények újraértelmezését *is* jelenti. Oroszlán volt, aki sem felejteni, sem mássá válni nem akar, mert így találta pontosnak önmagát.

Terhüktől megereszkedett dió- és szilvafák alatt, egy régen nem létező téglagyár termékein bukácsoltak Nagypapák felé. A felső-bácskai kisváros utcarendszerében a járdatéglák belül okkersárga-melegek (mint egy darabka itt felejtett mediterránium), kívül domborúra kopottak és égtáj szerinti fekvésüknek megfelelően mohások *vagy* porszárzarak voltak. Obrád a vagylagosságok hasonlóan egyszerű viszonyrendszerében tartotta kislányát, mert érezte, hogy számára a több befogadhatatlan, a kevesebb meg a semmivel azonos. Így keletkeztek Nagypapák /Nagyapa és Nánicsika/ elmohásodott téglajárdával, meg Messzimama,

déli fekvésű száraz járdája. Kettő aránylik az egyhez. A valamilyen rendhez igazodó gyermeki értelem - mint fűfészekben a húsvéti tojások -, e viszonyítási pontok köré képzelettel a megismerhetőnek hitt világot, aminek érvényessége mindig több-esélyes.

Nagyapa és Messzimama egyazon városban él, de más-más utcában. Egykor házastársak voltak, de most külön élnek.

- Ők a nagyszüleid és nekünk, neked szeretni kell őket, mert a nagyszüleid.
- A nagyszülőket nem lehet nem szeretni?
- Lehet nem szeretni, de nem rendjén való! Ők már sokat éltek, sokat tapasztaltak, nem lehet úgy tenni, mintha mi mindezt figyelmen kívül hagynánk! Tisztelni kell az életkorukat!
- Attól kell tisztelni valakit, hogy öreg?
- Nem, nem attól kell tisztelni, hanem, hogy feltételezzük; hosszú élete során sok-sok olyan dolgot tett, amiért így utólag megbecsülés jár, hogy egyáltalán elérték a tiszteletreméltóság, a tiszteletre méltathatóság idejét!
- Mi az a tiszteletre méltathatóság ideje?
- Az egy nehéz időt jelent. A boltokban nem árultak maci-figurákat és nem lehetett zörgőscukrot venni, mert nem volt. Az egy majdnem *hihetetlen* idő volt, ami mégis létezett, mert látod; én is megszülettem és ekkorára nőttem! - egyszerűsített Obrád és arra gondolt, hogy majd egyszer elmeséli, hogy az ő gyerekkorában voltak burkok, különféle világok, amik egymás mellett lapultak, forgolódtak és alig történt valami. Önmaga feledékenységére csak később döbrent rá. Az évek múlásával a kislánynak egyre kevésbé volt szüksége "egyszerűsített mese-magyarázatokra", mert gyerek volt, mint egykoron a felmenője. Egyetlen meztelen idegspirál millió tányér-antennával, tapogatja a végtelent, jeleket küld, közben folyamatosan fülel és a visszhangokra vár.

Nagyapa túlsúlyos teste billegve alkalmazkodott a kopott téglák sarkainál képződött bokafordítókhoz. Közben bejáratós kérések - "hogyan utaztatok, mikor indultatok, ettetek, ittatok" -, aztán a nagykapu. Nagyapa ívelt tetejű kapuja. Nagyapához méltó nagykapu; egy bezáró-kirekesztő határvonal, egy erőteljes húzás a külső lét és a magánvalóság mezsgyéjén, ami hozzávetőleg harminc éve képződött. Amikor még szolgálta a magasra tartott regulákat s a maga sunyító módján próbált környezete rendjének finoman ellenállni - önérdékből.

A konyhában Náncsika örömteli várakozása, amely mögött zsákba kötött nemességek és ürességek zsúfolt polcsora állt. A zsákok közt félbeszakadt történetek törmelékei lapultak. Utód nélküli testéből fogant a mindenféle túlzásokra való hajlam. Túl jól főzött és túl sokat. Túlszerette a gyerekeket, kiváltképp a Papa unokáit. Ha szigorú volt, akkor túlságosan, ha nevetett, akkor harsányan. Ha rosszindulatú volt, akkor öv alatti fullánkokat is előhúzott, ha valamiért úgy érezte, hogy megértés jár, akkor Isten segítségét kérte. A "furcsa" viszony fenntartásának szükségessége sohasem tette lehetővé a valódi gondolatok kimondását. A látogatások ünneppé emelt napjaiban féligazságok és ájulásig fojtott kényszerhallgatások szűk ösvényén araszoltak. Náncsika nem lehetett rokona Obrádnak, hisz élt a szülőanyja, de idegen sem lehetett, mert apjának volt a felesége. A kislánynak Náncsika nem lehetett más, csak Náncsi, aki a "harmadik nagymama" szerepkörében egy érthetetlen-érinthetetlen bog volt.

A vendégváró ebéd (ismét) túlságosan bőséges volt, mint mindannyiszor. Ebben a mindannyiszorságban Obrád kereste a megérthetőséget, amelyre *csak* szikár mondatok hullottak egy képtelen gyerekségből. "Lekváros kenyér, zsíros kenyér, avas szalonna, tunkolás, kolbásztalan húsvéti sonka, mert addigra a kolbász is elfogyott. Éhes voltam - az anyja segít nekem." Meghallgatta Náncsika mondatait is: "Volt olyan, képzelettel (és itt a keresztnévén szólította), hogy csak egy kis krumpli, hagyma, meg összekapartzsír volt. A krumplit, úgy nyersen, sose hámoztuk, megfőztük és úgy pucoltuk meg, hogy egy grammja se menjen kárba. Amikor aztán bejöttek az oroszok, no akkor aztán már semmi se maradt. De ezért (és itt megint Obrád keresztnévét használta, aki nem szerette ezt), nemcsak ők voltak a hibásak. Há-

ború volt, háború. El tudod azt képzelni, hogy..." Igen. Nem. A képzelt éhség nem azonos azzal az ürrel, ami a gyomorszáj tájékán akkorára szélesedik, hogy egy idő után magát a testet is képes elnyelni. Az éhség a vadulásig szűkülte agy magányos, állati túlélés-kényszeréből táplálkozó ölésvágy. Utána; a tudattalansággal párosuló matt fények kódorgása a retinán.

- Mondhat nekem bárki bármit fiam, a lényeg, hogy tele legyen a has meg a hűtőláda! Tudom én, hogy holnap milyen nap lesz? Legyen egy ötven-hatvan kiló hús a háznál, a pincében krumpli, hajma, egy kis borocska, aztán a fene bánja, hogy mit csinál a világ! Öregapád mondta mindig, hogy mi emberek olyanok vagyunk, mint a tollsöprűk. A tehetősök - érdekük szerint - itt-ott megforgatnak bennünket a dzsindzsásban, aztán akár jól végezted a dolgod, akár nem: elhagyítanak. Mehetsz, amerre látsz! Apámat, az öregapádat, okossága miatt magamban úgy hívtam, hogy a tollsöprűk ura. Megtanultuk, hogy csak magunkra számíthatunk! - mondta gyakran az apja és Obrád már-már abban a szégyenben érezte magát, hogy ő végképp nem alkalmas az evilági életre. Az előre sosem valószínűsíthető vészek világában nem spájzolt megfelelő mennyiségű gyufát, mert tehetsége csak erre futotta volna. A három szál gyertya is inkább a gyakori áramszünetek miatt volt.

- Mondd csak, kisfiam! Hánykor kezdődik a bankett vagy minek hívjátok?

- Hatkor kezdődik az osztálytalálkozó, Apa, de a kicsi lánnyal nem lesz bajotok! Ő nélkülem is rendesen vacsorázik, fogat mos, aztán lefekszik. Legfeljebb megnézi a tévében a mesét, aztán annyi! Gondolom éjszakába nyúlik a dolog, de jövök.- felelte Obrád.

- No hát nem is a kis unokám miatt mondom ezt! El leszünk mi itt hárman, mint a nagyzenekarban az egyformát fújók! Adunk kulcsot is a kapuhoz. Ha bejössz bezárod, de a riglit is told rá!

- Jó, majd rátolom.

- Hanem, akkor most újra találkozol a párttitkár lányával?

- Kivel? - hüledezett Obrád.

- Hát a Kerekes lányával! Tudod, ő volt itt hajdanán a "hallja kend". Nekem abban az időben azt csiripelték a verebek, hogy nagyon-nagyon együtt voltatok!

- Verával?

- Hát azzal, ha így hívják.

- Igen, biztosan ott lesz.

- Abban az időben, amikor gimnazista voltál - igaz, nem tartottuk a nexust -, de nekem nagyon rosszul esett, hogy a párttitkár lányával jársz-kelsz! Pont az én fiam, és pont a Kerekes lányával! Tudod ki volt ez a Kerekes? Egy nímand! Egy szüreti muslinca! Aki egymás után két értelmes szót nem tudott kinyögni! Ez olyan buta volt, mint a rendőrcsizma talpa! Fújta a központi ígét, tologatta a hülye jelentéseit, megtartotta a taggyűléseit, amiből senki egy kukkot sem értett, aztán, mint akit baszni visznek, olyan mosollyal vonult fel-le. Hát szégyelltem magam, kisfiam, szégyelltem magam!

- (Obrád levegővételi zavara.)

- De hát, jól van, elmúlt ez is. Érezd jól magad és a riglit ne felejtsd el!

- Jó. Nem felejttem el a riglit és köszönjük az ebédet!

Apja házából fél hatkor indult, hogy hatra elérje a megadott búfelejtőt, ahol az 1972-ben érettségizett osztály 25. osztálytalálkozóját tartotta. Amíg a széles utcák változatos burkolatú járdáin bandukolt, idejétmúlt határidőnaplókat és megíratlan történeteket törölt le. Régi arcok, nevetések és haragvások után kutatott, mert még sohasem volt osztálytalálkozón, bár rendszeresen hívták. Nem ment el, mert megvalósulatlan álmai vigyorgó csúfondárossággal kínozták, böködték lelkiismeretét. Félt szembenézni egy újabb elegyedési próbának, attól tartott: újra veszít. Emlékezett rá; sosem tudott igazi tagja lenni a közösségnek, ahová bár szeretett volna tartozni, de más volt a bölcső, más volt a hintaló, így mindig a kívül-rekedtség kényeseres, szemérmesen visszafogott mosolya mögé bújt. Lélekben sosem tudott hozzájuk épülni, mint falban az egyik téglá a másikhoz, mert a kötőanyag *maga* volt elfogadhatatlanul

idegen. Híján volt a sikereknek, a kudarcok pedig csak a történelemtudósokat érdekli, de csak akkor, ha látványos és a halálos áldozatok száma több ezres. Ahogy a peremvidék derékszögös utcarendszerében célirányosan lépegetett egy bizonytalan kimenetelű szembenézés felé, szeretett volna találni egy pontot, ami az origótól jobbra és felfelé van, a pozitív tartományában, amiről büszkén mondhatná, hogy "ettől idáig jutottam". Egyet sem talált. Maradt a kerek pont, amit huszonöt éve hömbölget tenyerében. Forró vasgolyó, pörkölt borszaggal. Talán a gyerekek, gondolta, bár úgy hitte; inkább önigazolás, muszáj-teljesítmény, semmint eredmény. A gyerekek léte - mint a reinkarnálódni vágyó emberi tudat hiúsága - nem dagasztotta a mellét. Ahogy mondják - ehhez nem kell ész. Amit meg ész nélkül is el lehet követni, arra büszkének lenni méltatlanság.

A Nagyparkon áthaladva a Kishídnál megállt. Az aszályos augusztus késődelutánjából friss levegőt harapott magának és engedte, nagyon engedte, hogy Verával sűrűsödött múltja visszamelegedjen benne. Nyolcadikos korában ismerte meg, amikor Obrád anyja attól a téveszmétől hajtva, hogy fiát az apja rokonságához tartozó tanár folyamatosan leminősíti, ezért átíratva egy másik iskolába. Ott lettek osztálytársak és kitartó szerelmesek. A gimnáziumban is egy osztályba kerültek. Mielőtt azonban elkezdtek a középiskolát, addig teljesíteni kellett a Délvidék hagyományos penzumát, a kéthetes tánciskolát. A nyitóesten szoroson egymás mellett álltak, de Koletár Edmund, tánc- és illemtanár úr, más-más gyerekembert jelölt melléjük, amit tudomásul kellett venni. Vigaszul, az estét záró szabad párválasztásban, mindig egymáséi voltak. Obrád érezte, hogy a lány az igazi partnere, mert kinyújtott kezük finom szorításából is megértették egymást. "Most sasszé, fordulás, sasszé!"

Az 1924-ben épült, hajdan szebb napokat látott Régner-féle szállodában voltak a táncórák. A háború előtti esztendőekben a tehetősebb gazdák fiai csak úgy emlegették, hogy a Szűzrabló, bizonytal nem ok nélkül. A kisebb termekben azonban habzott az élet, az örület előtt és után is - még egy kicsit. Aztán csend lett. Volt cserkészcsapat csapatkönyvtárral, a nagyterem színpadán a "Hamburgi menyasszony operettje 3 felvonásban, Pekár Gyula: Kölcsönként kastély c. vígjátéka nyomán írta Kulinyi Ernő, zenéjét szerezte Vincze Zsigmond". Létezett egy Gazdakör és 1930-ban odaballagott a Hadirokkantak Országos Nemzeti Szövetsége hétfai csoportja is. Ipartestület, Iparos és Kereskedő Ifjak Egyesülete, KALOT és KALÁSZ, Dalkör, Legényegylet és Leányklub, Kereskedők Egyesülete alkotta az egymásra épülő koszorú-gyűrűket, amikből ismerkedési estek, bálók és párolgó, szerelem-szagú karácsonyok születtek.

Az 1968-ra, tányérosra kikopott betonlapokon próbálgatták a lépéseket, míg Koletár tanár úr /aki tüchtig ÚR volt/ ütemesen csattintgatta a kasztanyettát, amiről a résztvevők akkor úgy hitték, hogy egy taneszköz. Kétsoros fekete öltönyével, hibátlan lakkcipőjével, gondosan csomózott csokornyakkendőjével akár orvosnak is vélhették az anyukák, akik a terem falánál elhelyezett székeken ültek. Néhány, a munkásosztályba visszazorított értelmiségi mamzelnél azért kiszakadt, hogy: - "Koletár úr, egy nett ember!" - Aztán gyorsan szájuk elé kapták a kezüket, mint mikor véletlenül azt mondták, hogy "hál Istennek". A használaton kívüli színházterem koszlott gipszstukkói alól lecsorgó, rózsaszín alapú, arany hengerezésű falfestéken Marx, Engels és Lenin arcú nézett le - kinek-kinek világlátása és szexuális szokása szerint - az új ruhát kapott síhederekre.

A tanfolyam végén következett a gála, aminek tényleges mibenlétéről csak az élemedettebb korú polgárasszonyoknak volt pontos képe, de ők ezt peremvidéki létük okán nem cizellálták. Az ifjak felé annyi volt az elvárás, hogy színes szalagok felszabdálásával, az egy-séges mennyiségű darabokat egyenként tüzzék gombostűre és a *gálán*, mindenki szabadon ékítheti fel egy másik nemű társát, ezzel ismerve el táncművészetét, ütemérzékenységét, illemtudását. Utána a zsűri értékeli, számba vesz, miegymás. Obrád büszke volt NDK-s unokatestvérétől örökölt, "kétslicces, svejfolt" zakójának tekintélyes mennyiségű szalagocskáira, és ha már rendelkezett volna némi történelmi gúnnyal, hát abban a pillanatban melléáll

egy szovjet tábornoknak. A végelszámolásnál azonban kiderült, hogy Dóner Tóni és Vera lett a király és királynő, míg Obrád és Éva csak hercegek és hercegnők lehettek.

A gimnáziumi évek morzsálékából Dóner Tóni meggondolatlan elszólása megmaradt. Elmesélte, miként látták vendégül Koletár tanár urat, mert mindig később ment a vonata, mint ahogy a táncest véget ért. A tanár úr a pici csodát is elmesélte, hogy miként lehet koldusból királyfi. "Csak elő kell készíteni, kérem!" A gombostűzhető szalagok számával és a kitűzésre alkalmas személyek számával. "Csak elő kell készíteni, kérem, mert minden az előkészületeken dől el!" Koletár Edmund tánc- és illemtanár ÚR, egy született népfregetos aktivista észjárásával, tudta, hogy a párttitkár lányát Hétfa valamikor legtehetősebb gazdájának fiával kell párosítania, hogy aztán kéthetes dicsősége minden élelmezési gondja megoldódjon, egyúttal aranyérmét szerezzen a népek és nemzetek közötti peremvidéki síkfutásban. "Hála pártunknak és kormányunknak", dörmögte az apja.

Hétfa és az őspark kígyózó patakja feletti hídkorlátnak dőlve eszébe jutott apja két-három órával korábbi mondata. "A párttitkár lánya." Fájt a hetven éves ember visszamenőleges, önmaga sorsából merített igazság-üledéke, melyet sem figyelmen kívül hagyni, sem felülrni nem bírt. Szerelmes kamaszkorában tetetlen fogalomként lebegett a párttitkár. Kísérletet sem tett annak mibenlétéről való gondolkodásra, mert addigi életét más fogalmak cölöpsora kerítette körbe. Voltak ők, a "csonka család", akinek kenyérkereső feje egy tört magyarsággal beszélő sváb asszony volt, ki bármikor bárhol találkozott apja bármely rokonával, ordítva tombolt, szidta annak összes felmenőjét, jövőbeli átkokat szórt rá s lezárásul azt mondta, hogy "csároga". Obrád ennek jelentését nem értette, de érezte, hogy ez a fogalom testesítheti meg minden emberi romlottság kvintesszenciáját. Egy-egy ilyen utcai rajtaütés után anyja kitágult szembogárral, némileg zilált hajkoronával érkezett haza s közölte: - Most megkapták, megint! - E gyakori tobzódások szüneteiben Obrád osonva, fekete szégyennel járt iskolába és moziba. Anyjával azonosult svábságát egyre jobban gyűlölte, de nem kerülhette meg, mert német nyelvet tanult a gimnáziumban, ahol sosem kellett felelnie, mert "maga úgyis tudja", mondta a tanár úr és Obrád üvölni szeretett volna, hogy "próbáljuk ki, tanár úr, hátha mégsem tudom!"

A csonka sváb család köre mellett voltak bunyevácok, valójában szerb-horvátok, akiket Májkó kivételével egyáltalán nem értett, nyelvüket, miként az oroszot érdesnek találta. Májkó egy meleg szemű, túlkoros csecsemőnek tűnt, aki lányával, unokájával meg annak férjével dédunokástul a szemközti házban lakott. Májkónak az életben már csak egyetlen feladata volt; hogy hosszú, szögletes, keresztbe csíkos szöttes-kötényében üljön a melegen. Nyáron a kiskapu mellett, egy csuhéfonatú széken, télen meg egy kúpos tetejű fehérre meszelt kályhán, amit ők kemencének hívtak. Az alacsony, vézna öregasszony kevés beszédű volt, de Obrád nagyon szeretett vele együtt hallgatni, mert Májkó minden magába szívott melegséget visszasugárzott. Még halálában is. Temetése napján hószakadás volt. Ahogy az óriáspelyhek koporsójára ereszkedtek, azonnal elolvadtak és csúsztak lefele, a csipkézett szélű csillogó szemfedőig, ami elengedte a sírást. Obrád még ministráns volt és őt érte a tisztesség, hogy a sírgödörhöz vezető úton a fejfát vigye. Maga is meglepődött, amikor olvasta, hogy "Élt 98 évet". Májkó miatt sohasem bandázott azokkal a fiúkkal, akik előrenyújtott jobb kezüket ütemesen lengetve skandálták: "ics-vics-pecsovics, ics-vics-pecsovics".

Eszmékedésének újabb körét jelentették a magyarok, kiknek nyelvét és helyesírását tisztességgel elsajátította, s akikről később kiderült; valójában ők sem magyarok. Csak korábban ízesültek. A birtoktalan szerelmesek mindig könnyebben keverednek, mert ők csak a "maguk bőrét viszik a vásárra". Ezekben az években a tárgyak jelölt nevei, a fogalmak két nyelven léteztek benne. Kóstolgatva tette mérlegre őket, s hol a magyar, hol a svábosan német kerekedett felül. A "kratzen"-t például kifejezőbbnek találta, mint magyar megfelelőjét; a "kapar" szót. A magyar "üres szavak" kapcsolattal szembeállítva, találóbbnak érezte a "hohle Worte" német alakját. Magyarul szebb volt a "kenyér", mint németül a "Brot". Ilyenkor úgy

látta magát, mintha keskeny pallón lépegetne egy szakadék felett: jobbra a magma lávaizzása, balra jégbordás, testhasító mélység. "Kihajolni veszélyes!" - tudatta a vonatablak alatti felirat.

Az énekórákon dalokat is kellett tanulni. "Te vagy a legény, Tyukodi pajtás, nem olyan, mint...", "Erdő, erdő kerek erdő..." Obrád nagyon igyekezett (legalább a pinga-tárgyak (rajz, ének, testnevelés) legyenek ötösök), de érezte, hogy hangja nem azonos önmagával. Úgy gondolta, hogy éreznie kellene egy furcsa, bizsergető remegést, ami miatt mások dalra fakadnak, még ha szeszekről hígtva is. Felnőtté válásuk kamasz-kivagyiságában néha-néha ellátogattak a Czudari kocsmába, ahol megroggyant reneszánsz oszlopként támaszkodott a pultnak Csaszi, a bodorhajú hajdani középcsatár. Híg bácskai rizlinget ivott s amikor a maligán összetorlódott, akkor kiegyenesedett s rázendített az "Akácos út, ha végigmegegyek rajtad én..." kezdetű dalra, mire a bádognak mögöl Czudariné rászólt: - Csaszi, fogd be a szád! - Ám Csaszi már csak önmagát hallotta. Amikor lejárt a dal, akkor Csaszi hatszázadszor ismételte el: - Tudja Icuka, nekem dalból van a lelkem, csak lerúgott az élet! - s újabb nótába fogott.

Sokat töprengett rajta, hogy ő mért nem érzi szükségét a dalolásnak. Azon a nyilvánvalóságon túl, hogy neki nem "dalból van a lelke", azzal magyarázta a dolgot, hogy az ő otthonukban sosem szólt magyar nóta, ilyenformán nem is ismerheti őket. Aztán amikor harmadikosok lettek, Dóner Tóni (akinek külön szobája volt és megengedhették maguknak) "kanmurit" rendezett. A "maligán-torlódásig" Omega-felvételeket hallgattak, majd Koncz Zsuzsa új lemezét, aztán az Illés együttes Human Rights döbbenetét. Ám a fiúk - Obrád kivételével - elunták a dolgot és nótázni akartak. Tóninak nótalemeze is volt, aminek első barázdakötege az "Akácos utat" rejtette. Obrád a korongból ennyit tudott együtténekelni. Az utána következő "Nótás kedvű volt az apám" című már nem ment. Önemésztő szégyennel nézte, hogy társai karjukat magasba lendítik s egy-egy nóta jelentőségteljes soránál, együtt bődülnek. Kézzelfoghatóan érezte, hogy a fiúk által megtettesített világ, birtok vagy csupán kicsiny kör: nem azonos vele, holott nap, mint nap együtt vannak. És mégsem. Belőle hiányzik a kart magasba lökő kényszer, az együtt óbégatás közösségi örömeinek vágya, átélhetősége. A látottakat önmagához viszonyítva arra jutott; hogy élni tovább így nem lehet, a megalázottságot elviselni képtelenség, s minő szerencse, hogy Vera mindezt nem látja. Akkor határozta el, hogy a továbbiakban kerüli majd az ilyen helyzeteket s azt remélte, hogy kapott még egy utolsó, bár nagyon karcsú egerutat, amin még osonni lehet.

Obrád pontosan érkezett a söröző különtermébe, ahol a hosszú asztalsor körül 18 /valamikori/ lány és 12 /valamikori/ fiú ült, hiánytalanul. Ő volt a 13. A nyüzsi mértékadó közepén az ofő, Csitári tanár úr alakította önmaga karikatúráját. Körben, a terem belső szögletességeit követve, kék krepp-papírral bevont, vízzel töltött lufi-golyók őrizgették sárga szalagon a héliummal töltött, mennyezetnek kapaszkodó, piros-sárga-zöld léggömböket. Fehér híján, majdnem magyarok voltak. Tekintete végigszaladt a kigondolók tányérszélű abroszcsíkján, majd feljebb, az emberekre emelte tekintetét. Visszahőkölt, mert csupa érett arcú felnőttet látott. Sehol egy szemtelen sunyóság, egy bizonytalan minőségű félre-, el- vagy lenézés, csupán magabiztos kíváncsiság-halmazt látott. Nem ismerte a *folymatábrát*, de magának önkritikusan megjegyezte; a tapasztalások és a ráncok szaporodtak, az emlékek és a hajszálak ritkultak, de bölcsesség nem született belőlük.

Első villanásra nem mindenkit tudott azonosítani, de akiket felismert, azokhoz azonnal társult egy érzés; lesajnálás és legyintés, szeretet és figyelem, ragaszkodás és taszítás, mint egykoron. Ezért picit szégyellte magát. A történet-üledékeket őrző idő átrajzolta a kamaszvadásokat, így semmi sem indokolja, hogy "új" arcuk mögé régi érzéseket tömöködjön. Fonnyadt hínár-szövedékek húzták vissza.

A fiúk nyakkendője hibátlanul volt megkötve, még Balázsé is, pedig őt is csak az anyja nevelte, de az legalább tudott nyakkendőt kötni. Míg egy gyenge taps kíséretében őt köszöntötték, észrevette Verát, aki mellett üresen állt a szék. Igen, Verára lehet(ett) számítani. Az egy hónapja kézhez vett meghívót olvasva eszébe sem jutott, de most visszamenőlegesen "visszaérezte", hogy egyik helye a világban Vera mellett van, a széken, ami őt várja. Kézfogásokon haladt keresztül, míg agya sebesen próbálta azonosítani a lányarcokat. Mért akarnak a nők állandó kitartással változni? Folyamatos próbálkozásaik az átmaszkírozás önfeledt kényszerében előbb-utóbb, de inkább csak utóbb megteremt a végső formát, amitől aztán már halálukig nem tántoríthatóak el. Szemérmesen arcon csókolta Verát és úgy ült le mellé, mintha az elmúlt negyedszázadban is mindig ezt tette volna. Egy összeszokott házaspár, akik minden bulin egymásnak adják fel a labdákat, amit a másik, a társaság nagyobb derűségére lecsap. Úgy voltak cinkosok, mint az egypetéjű ikrek, kik a bűnben is egyek.

A helyfoglalás rendjében mesélték életük mögöttük hagyott darabjának sikereit. Ezek csúcspontja többnyire az egy gyerek, két gyerek, "mit csinál a gyerek"-ben csúcsosodtak ki, mintha mindjük azért született és érettségizett volna egykoron, hogy aztán ember fogadjon belőlük. Mintha *csupán* az lenne a cél ("Küzdeni örök szerint a..."), hogy új embert hozzanak a világra, mintha egyéb dolguk sem lett volna, mint ("a küzdés maga") a lét, a levés maga. Talán csak két-három hölgyemnyét és a férfiak többsége érezte szükségét, hogy valami többről is szóljon, mint az élet folytonossága, ami mindenképpen bizonytalanabb és veszélyesebb, mint az önisméltés sajátos dölyfe. Ők voltak az üzletasszonyok és az üzletemberek, no meg Balázs, a hibátlan mosolyú ügyvédúr.

A vacsora előtti önélet-ismertetésen megpróbálta a régi arcokat az újakra montírozni, és fordítva. Nem mindig érzett csalódást. Életpályájukkal olyan természetesen csusszantak mostani helyzetükbe, mintha minden előre meg lett volna írva. Aki régen vigyorgott, mint a vadalma, ő ma mosolygó, jóindulatú pedagógus. A borotvaeszü, maró gúnnyal és szegénységgel kibélelt fiú sikeres ügyvéd lett. A visszahúzódó szorgalmas "orvos-lánya" - orvossá vált. A csendes közepes: szakmunkás. Az összeszorított szájú, kicsit beképzelt, de nagyon széplány; üzletasszony lett, aki most valami megfoghatatlan magasból biggyesztette száját mindenre és mindenkire, miközben metszően hideg tekintete nélkülözte az elvárható lelkesültséget. A szikár üzleti életben megtanulta, hogy az árulkodó mimika és testbeszéd, nem ad menlevelet a haszonhoz. Lettek ügyintézők, akik békét kötöttek a sorssal, jó anyákká vagy szolgál-feleségekké váltak, s ezt ők így tartották természetesnek.

- Ti voltatok az első osztályom! Ti voltatok a 68-asok! - mondta Csitári tanár úr és húsos, tömpe ujjáival végigsimította a hosszúnyakú borosüveget. Vastag tokája visszataszítóan hurrkásodott a bordó nyakkendő fogságában feszülő ingnyakra. Erősen ittas volt, s ettől mindig úgy érezte, hogy van valami a szájában, ezért mintha rágna, jártatta az állkapcsát, amit a diákok csak pampogásnak mondtak. A zöld borosüveg belsejében merengett, gondolatot keresett, de csak egyetemi éveit építőtáborának képei jutottak eszébe. Balatonboglár és a borpalackozó. Órákon keresztül ragasztották a címkéket, néha trógeroltak, aztán este kifeküdtek a tópartra s a víz locsogásában hűsülő hosszúnyakúakból ittak a részegség legvégső határáig.

Obrádnak 1968-ról először a rádió és Girhes jutott eszébe. Anyja teljesítette kamaszvágyát, és ballagásra megkapta a táskarádiót, amit egész nyáron át bal karján hordott. A Novi Sad-i és a Luxemburg-i rádióadót hallgatta, mert ott különös zenék voltak. Beatles, Rolling Stones, Bee Gees és társaik. Egy augusztusi koraesten szerelvényével a mozi felé ballagott, így el kellett haladnia a Központ padja és a játékbolt kirakata között. Girhes - Hétfá fenegyereke - szokásához híven a támlán, lábát az ülökén tartva ült. A kamaszok egyszerre irigyelték és tartottak tőle. Irigységük tárgya elsősorban az öltözete volt: a kisváros első farmerja, melyet tisztí, rézcsatos derékszj tartott sovány testén, felül pedig időjárástól függetlenül, fekete

garbót hordott. Haja a válláig ért - ezt akkor senki sem kockáztatta meg. Vele szembeni tartózkodás azért élt, mert azt rebesgették, hogy a rendőrök olykor-olykor elviszik, egy kisidőre bezárják, aztán elengedik. Cigarettaízva ült a padon, lesajnáló tekintettel szemlélte a világot, és néha megvető szavakat vetett a szülői célkeresztben fekvő élet irányába tolt ifjúság lába elé. Kihívó egyediségét csak utálni vagy titkon irigyelni lehetett.

Amikor Obrád a kirakat és a pad tengelyébe ért, akkor kérdezte Girhes:

- A szabcsit fogja a láda, haver?

Obrád ránézett s akkor mintegy kívülről, nagyon élesen látta önnön surmóságát.

- Nem, nem fogja.

- Akkor te semmit sem tudsz, haver. - mondta lekezelő hangsúllyal, majd háta mögé, a több keresztséget megért főútra pöckölte a cigarettacsikket, és elnézett egy másik utcába, ahol Czudariné kocsmája üzemelt.

-Mér, mi van? - kérdezte Obrád bizonytalanul és rádöbbsent, hogy életében először tett fel kérdést Girhesnek, aki intézmény volt - a padon.

-Az van, haver, hogy a magyar katonaság Parassánál, hajnali négykor átlépte az államhatárt, aztán blokározták a lévai helyőrséget! - válaszolta Girhes olyan hangsúllyal, mintha minderről Obrád tehetne, aki e pillanatban több dolgot sem éretett. Mi az, hogy parassa, mi az, hogy a magyarok átlépték a határt? Mi az, hogy blokároztak valami Lévát, de az inkább Déva lehet (emlékezett a kőművesekre!)? Megszégyenülten kullogott el.

Ez a nyilvánvaló, kurta porbarántás, napokig nem hagyta el. Forgatta a készüléket, szeme minduntalan a biztosítékul kijelölt, csavarfejre dömöckölt, gyurmaállagú zöld pontra tévedt. Döntött. Óvatosan lefejtette a burkot - ezzel megvalósította az "egyoldalú garancia-szerződés megszegését" -, aztán teljes tudatlansággal bámulta a készülék belsejét, amiben valahol ott kellett lennie a "szabcsi"-nak. A színes, kerek tornyocskák közt, négyszögletes alumínium-hasábokban csavarfejeket látott, s ha finoman elforgatta őket, a beállított adók helyén más hangok hallatszottak. A változtathatóság reményt lött a kietlenségbe.

A vacsora-maradványok felett a poharak összecsendültek, s az ünneplők kezdtek kötetlenül felszívódni önmagukban és egymásban. Az osztályfőnök úr "megragadta az alkalmat" és mindenkivel összetegeződött, ez alsó szinten számolva is 15 pohár bor volt, aztán üveges szemmel nézte nyáját és nagyon elégedett volt.

"Jöttél, ki tudja honnan és merről..." énekelte igyekvő átéléssel és harminc éves vendéglátó ipari tapasztalattal egy zenész, aki azt próbálta elhíttetni, hogy a folyam egyik partja a szintetizátor, a másik meg a fal. Felsőteste a kettő közt imbolygott, szelleme vélhetően a nadír magasságában. A dob gép láthatatlan söprűi alázatosan surrogta a nem létező bőrökön.

Obrád és Vera már nem a tánciskolai illem szerint, hanem összekapaszkodva ringatóztak és forogtak a műkövön, mint ahogy gimnáziumi éveik alatt kialakult. Testiségében soha be nem teljesült ölekezéseik mellett a közös tánc okozott a legnagyobb élvezetet. Vera a nyakánál karolta a férfit, Obrád pedig az asszony derekát és hátát átfogva tartotta magánál az ismerős testet. Ágyékukat egymásnak feszítették, ettől a férfi egy állandó feszültségbe került. Vera kissé ellágyult melleit konokul nyomta társa mellkasára. Megasszonyosodott, picit tán túlsúlyos lett, de tekintete a régi. Ugyanaz a fátyolos, párolgó révület, mint annak idején, mikor odakínálta mellét. A férfi ma is emlékszik összezsugorodott mellbimbója holdudvarában arra az elárvult, egyetlen szőrszála, ami előbb meghökkenette, később aztán megszerette. Ujjbegyével érezte a melltartó alatt finom redőkbe rendeződött többlet ereszkedő puhaságát, de nem bánta. Arcuk összeért és Obrád újra, szerelem-pontosan érezte Vera testének illatát, azt a meleg, bódítóan izgató gomolygást, ami finom szálaival mindig körülfonta őket, hogy aztán fájó csapdává alakuljon.

Felnőtt férfilétében, sóvárgó nőiséget érintve, mindig eszébe jutott kettejük elképesztő téveszméje, melyet csak a hazug, jóindulatúnak álcázott peremvidéki középszer nevez

önfegyelemnek. Az önmegtartóztatás valóságos és szörnyű kalodáját egy primitív kispolgári gondolkodás és életvitel ácsolta köréjük, amit ugyan kérdőjeles természetességgel, de elfogadtak, mert tartalma még az önálló lét-elmékedések előtt injektálódott beléjük. A szerelem-szégyenítő egyik felét az egyház, másik felét a vallástalan köz-megfelelési kényszer ácsolta.

- Az érettségi után, szeptemberben, sokáig kerestelek. - mondta Vera suttogva. - Hetekig kószáltam a városban, tudtam, hogy ott vagy, mégsem találkoztunk. Hiányoztál.

- Szeged nagyváros. - mondta a férfi elkerülően. Maga előtt látta a Dugonics tér tuja-végállomását, ahová csattogva, a végkimerülés határán araszolva vánszorgott be a villamos. Lehajtott fejjel szállt le, nem nézett jobbra, a JATE főépülete irányába. Balra, a Kárász utcának vette útját. Kerülte az emberek tekintetét, mert mindjükről azt gondolta, hogy múltját firtatja. - Mi történt veled?

- Jártam a fősulira és nagyon kerestelek! - (Meddig lehet két egymásnak feszülő ágyéket még tovább egyesíteni?, rebtent Obrádban.) - Aztán összejöttem egy évfolyamtársammal, majdnem olyan volt, mint te, csak szemüveges. Közös albérletbe mentünk, összeházasodtunk, de mire a diplomához értünk már elváltunk. Elkezdett inni, hülye lett, azóta se tudom, mi van vele. Bár nem is érdekel.

- Aztán? - nógatta a férfi.

- Elkezdtem tanítani és megismerkedtem a mostani férjemmel, azóta is együtt élünk. A férjem városparancsnok. Született egy lányunk, aki most érettségizett.

- (Mért van az, hogy a nők még mindig férjük után, és válluk mögül-felett helyezik életük apró dobozát a játékasztalra? - kérdezte volna Obrád, de ennek nem látta célját.) Akkor te most városparancsnokné vagy?

- Ha így kérdezed: igen. Amikor bemegyünk a helyőrségi klubba, mindenki tiszteletben tartja az asztalunkat. Mások nem ülnek oda.

- Ez szép. - tömörödött Obrád.

- Én nem úgy mondanám, hogy szép, hanem inkább megható. - felelte Vera őszintén.

- És milyen volt a párttitkár lányának lenni?

- Te most cikizel vagy honnan jön ez a baromság? - háborodott fel Vera.

- Mielőtt apámtól eljöttem, azt kérdezte, hogy akkor ma este találkozom-e a "párttitkár lányával". Ez a viszonylat eddig eszembe sem jutott.

- Apád nem vette észre, hogy időközben történt egy rendszerváltás?

- Szerintem apám egyben nézi a dolgokat. Élete hetven éve alatt több figyelmet szentelt az általa ismert embereknek, mint a mások által *közvetített* történéseknek. Ezért meglehetősen összezavarodott, amikor látta, hogy a régi vérnnyilas szájtépő kommunista lett, a kommunista padlássöprögető forradalmárrá vált, a forradalmár meg ellenforradalmárrá züllött, a KTSZ-elnök és a TSZ-elnök lopott, mint a sunyi mókus, az orvos és az ügyvéd zsebre dolgozott, s amikor hazamentek az oroszok, akkor meg kiderült, hogy Magyarországon kilenc millió szamizdat-olvasó tartotta el újságpénzből a reform kommunistákat. Így aztán úgy van vele, hogy ha a Kossuth rádió bemondja, hogy telihold van, neki ez nagyjából annyit jelent, hogy elképzelhető, de előbb még látni kéne.

- Akkor sosem beszéltünk róla, de nem volt egyszerű Kerekes Verának lenni. Szigorú rend volt, amiből te csak annyit tudhattál, hogy időhöz voltam kötve. Nem lófrálhattam úgy, mint a többiek, mert "apád helyzete ezt nem teszi lehetővé", mondta anyám örökké.

- Mi van veled?

- Jól van.

- A városparancsnok úr részt vett a 68-as szlovákiai turnén?

- Te most visszamentél hülyébe, vagy csak úgy maradtál huszonöt éven keresztül? - Vera gyönyörű izzása! Amikor a harag bizonytalan körvonalú pír rajzol járomcsontjára! Imádta ezt az önmagát szétrepesztő, indulatrajzjos, sötétedő szemű lázadást. - Kiskatona volt. Kivezényelték.

Ha Magyarország 1968 és 1972 *pontosan karbantartott* peremvidékén lett volna egy kicsi kis *ésszerűtlenség* - Vera biztosan mellé áll. Lázadva talán nem, de hites lelkesültséggel igen. Ezek hiányában maradtak a felvonulások, amikre sokáig kellett készülni (így tanórarövidítések voltak), s a szerénységre kényszerített lányok arcát nemcsak a vörös zászlók visszfénye pirosította. A tömegmegmozdulás törvényes lehetőséget adott, hogy a hétköznapokban törvénytelennek minősített, iskolaköpenybe bújtatott szépség megmutatkozhasson. És ezt a gyönyörű titkot rajtuk kívül senki sem tudta. Legfeljebb a plébános, de őt meg a párttitkár sem kérdezte meg.

A széles utcákon begyakoroltan haladó *osztályok* végül eljutottak a Nagyparkba, ahol egy alapozott, fedetlen kőszínpad állt. /A Kisparkban is állt egy színpad, de az fedett volt. Úgy hívták, hogy templom./ A színpadkörnyezetek sövénybeszögelléseiben padok, de a kezdő szerelmespárokon kívül senki sem ült rájuk, mert kertes házzal rendelkező délvidéki ember, ugyan milyen csúfság okán ülne ötszáz méterrel arrébb, ha ezt otthon is megteheti. A szerelmespárokat jól megnézték, aztán ha kezdőkörükön túljutottak, maguk is rájöttek e dolog tarthatatlanságára, így maradtak a galambok és a különféle színpadok, különféle ünnepeinek különféle emberei. Olykor-olykor. Okor - ó!, kor.

A Nagypark kőszínpadának sebtében ácsolt mögöttesére, a mindenkori aznaphoz igazított ikonok kerültek, ahonnan három érzelmentes férfiú arcképe nézett a blende mellé. Így nehéz volt szemkontaktust kialakítani, ami legalább eshetőséget teremtett volna a kapcsolatfelvételre. A tudat alatt szunnyadó drámaiságot drapériákkal, zászlókkal és címerrel próbálták oldani, de volt olyan pillanat is, amikor szélvihar kerekedett s a gipszből öntött kalászos címert elvitte a huzat. Hétfán ekkor hallották utoljára nevetni a kétszáz éves papot. A szélvitt címer helyén tátongó lyukat az óta sok száz pók próbálja hálóvá alakítani, de a szálak nem érnek össze, mert a sokféle emlék-nyál, képtelen közös fonadékká szövődni.

- És te?! Velel mi történt? Mihez kezdteél Szegeden? - kérdezte Vera.

Obrád legszívesebben azt válaszolta volna, hogy az elszakadással és a vedléssel volt elfoglalva. Az érettségire végképp fulladásig telítődött Hétfával. Úgy érezte, hogy egyre több keményedő, száradó réteg van rajta, amit ha azon a nyáron nem hánt le magáról, hát végképp belekérgesedik a kisváros mozgás-szegény emberállományába. Reményt keresve ment Szegedre. Azt gondolta, hogy a távolság és a lassan tovahömpölygő idő, mint nagy köveket gömbölyítő folyam, majd lecsiszolja róla kívül-rekedtsége emlékeit. Bőrét hántva a hús meztelenségével, egy új közegben újraépítheti önmagát.

Ha tájékozódási pontokat kereső német turistapár állította meg, segítségképtelenséget színlelt. Ha újdonsült barátai gyerekkoráról vagy szüleiről kérdezték, egy szigorú tömondattal zárta be a csomagot: "elváltak". Ha orgona-hangversenyre invitálták, elhárította azt. Messze elkerülte Szeged egyetemi negyedét, mert attól tartott találkozni Verával, aki része volt *annak* az életnek, amitől oly hideglelős hevességgel akart megszabadulni. A színházban, ahol díszletmunkásként dolgozott, tudomásul vették, hogy nem akar szakszervezeti tag lenni. A panel-gyár fültépő discojának villogó, színes fényekkel körbemosott sportszarnokában magányosan ült és langyos söröket csorgatott magába. Várt. Társaságban többnyire szótlán maradt, mert a kivárási szent állapotában *hitte magát*, ahol egyszer csak megtörténik a filmbeli csoda: régi, használhatatlan szkafanderek úrszemétként távolodnak a hajótól. A csoda beteljesülése napról napra tolódott. Andi, a színház egyik fodrászlánykája vele flörtölt, de Verával összevetve, csak a nőiességük volt közös.

A színpad a csodavárás pogány oltárává nemesedett, ahol a ruhák, díszletek és szerepek valami önmagától értetődő természetességgel változtak. A rendezői jobb neki rendelt posztjáról minden próbát és előadást áhítattal figyelt. Ebbe a valóságtól elvonatkoztatott, mégis teljesen valóságos világba lépett bele keményen és durván a honvédség csizmasarka. Az alacsony, testes "őrnagyelvtárs" kimondta a verdiktet, a behívás időpontját. Obrád suta mentségeket sorolt, de "őrnagyelvtárs" már szagról felismerte a strébereket, így kellő szigorral

vágta oda: - A hazának szüksége van magára! - Obrádnak a meglepetéstől tátva maradt a szája és első ingerként legszívesebben azt válaszolta volna, hogy neki is, személy szerint neki is szüksége lenne egy hazára, de megsejtette, hogy itt különféle malmok darálják ugyanazt a gabonát.

Most szívesen megkérdezte volna Verát, hogy mi a rangja a városparancsnoknak, akit magában ismeretlenül sem tudott szerethetővé varázsolni, ám értelmetlennek és feleslegesnek gondolta a különféle múltak egymásnak ugrasztását. A többletek mindig szétfeszítik a szabályszerű majdnem "szép együttlét"-eket. Inkább idézett.

- "Láttam nemzedékem legjobb elméit az örület romjaiban," - mondta tagoltan Obrád.

- "hisztérikus lemeztelenedett éhezőket," - felelte Vera. - Még emlékszel rá? - csodálkozott.

- Az emlékezés az egyetlen dolog, amely azt bizonyítja, hogy élünk. És ez akkor is így van, ha egyesek nagyon szeretnek radiózni. Emlékek nélkül most te sem lennél velem.

"Mondd, ugye álom volt csak az egész, mondd, mitől szédült meg a józanész? ("a jó zenész") Mondd, ugye mindig együtt álmodunk..." A dal egy ponton megengedte, hogy a táncban fordulat jöjjön létre, ezt használta ki Obrád, hogy a *múltat visszaképezje*. A gimnáziumi évek utolsó tele tobzódott ("mert akkor fiam, még igazi telek voltak"), de előtte még, a majdnem télben, a több emberöltőt ritkító NOSZF valahányadik november hetedikén átadták Hétfa kulturális csúcsmínőségét, az új Kultúrházat. Lejtmenetes nézőtér színpaddal, 32-es filmvetítő-gépekkel, Ifjúsági Klubbal, Aulával, kiscsoportos foglalkozásokra való különtermekkel, és különleges emberek különleges kiszolgálására alkalmas intim italkimézőjével. Szögletesen szocreál volt ugyan, de lett egy hely. Nélkülözte a Régner-féle szálloda életszerű gömbölydedségét, de volt hova menni, mert a régít bútorraktárrá devalválta a tudatot felülíró politika.

A pisztáciafa illatos gyantájáról, a masztixról tán egyikük sem hallott, miként a mindenkori színpad-ácsoló mesteremberek sem. Ám amikor az utolsó szükséges szög is beverődik, és a lenolaj illata elegyedik a fenyőpallók hegyoldalszagával, olyankor tömött erdők tündér-nevetésével megszületik a szabadság lehetősége: a színpad, amin a valóság tükörképe álarcot ölt. Ők, akik "mármajdnem" felnőttek voltak, hisz engedélyük volt a nyilvános helyeken és az iskolában is a dohányzásra, lázasan kerestek valamit, amit be kell mutatni, ami teljesen más, mint a fővárosból leránduló operett-estek szüzséje. 1970-72 Délvidékének Felső-Bácskája, a mégis peremvidéki Hétfa ifjúsága már pontos tapasztalatokkal rendelkezett a szabcsi, a SZER közvetítette másik világról, ami annyira más volt, hogy csak "térden állva", elszongított aggyal és révült tekintettel lehetett róla álmodni. Woodstock istennyilával a zsebben hippik indultak a keleti parttól San Franciscóig, közben virágok, béke, szerelem és egy kontinensnyi szabadság kóborolt a vörösre égett-fagyott sivatag fölött.

Allen Ginsberg ("a leples bitang") Üvöltés című kárhóztatóját találták meg. A versfolyamot egységekre bontották, és maguk közt felosztották. Úgy tervezték: a színpadon fél karéjban állva, szigorúan szembenézve a lehetséges nézőkkel-hallgatókkal, arcukba kiáltanak egy igazságot, egy érzületet, egy kaddist. Az Üvöltést. Az amerikai üvöltést, amiről eléggé meg nem magyarázható módon azt gondolták, hogy itt is működni fog, bár Hétfa nem Amerika. De mégis, éppen hogy, azért is...! A próbafolyamat beindult, aztán egyszer-kétszer Csitári tanár úr is megjelent, amitől a csoport kicsit úgy érezte, hogy kezdeményezésüknek van nyomatéka. Hát keletkezett. A tanár úr egy osztályfőnöki órán bonyolult gondolat- és mondatfűzések után oda lyukadt ki, hogy az érettségi vizsga azért mégsem semmi. "Megmérettetés, négy év munka, a gimnázium híre-neve és a jövő. A JÖVŐ, ami kéretlenül is jön, mint az elhízás (hajhullás, fogszuvasodás, betegség, alkoholizmus, munkahelyi megfelelés és biztonságos felvételi tudat a feljebb lépéshez, a továbblépéshez), szóval mindezek figyelembevételével el kellene döntenie az osztály egy részének, hogy színházastit akar játszani vagy

életet, érettségét. Várom válaszukat, 48 órán belül!" Csitári tanár úr lelépett a katedráról s a tanóra végét jelölő csengő megszólalása előtt kettő perccel maga mögött becsapta az osztályajtót. A templom-néma műköves folyosón még két percig gomolygott az ajtó becsapódásától keletkezett bongás.

A csengőszóig tartó két percen 31 szempár tekintete keresztezte egymást háromszázszor. Obrádnak eszébe jutott a "világnézeti óra" egyik főikonjának aranymondása a forradalmi helyzetről: amikor a "régi már nem", az "új még nem alkalmas". A "helyzetre". A színpadot kivették alóluk.

- Te tudtad, hogy nyaranta a gimnázium néhány helyiségét bérelhető szobává alakítják és kiadják az idetévedt idegeneknek? - kérdezte Vera és Obrád érezte, hogy ettől szorosabban összekapaszkodni már képtelenség.

- Nem, nem tudtam. Huszonöt éve nem jártam a gimiben. - válaszolta a férfi.

- Egyet lefoglaltam. Magunknak. Tudod, *mindig* nagyon hiányoztál! Gondoltam, amit huszonöt éve elmulasztottunk, azt most pótolhatjuk. - mondta Vera olyan egyszerűen, mintha egy romlott szerkezetet vitt volna javításra. Obrád, e mélyütés levegővételi zavarában, hatéves kislányát pillantotta meg, amint dagadtra fújt kék léggömbjét elengedi, s a lufi csalapálás, pruccoskodó leengedéssel ereszkedik a betonra. Agyáról, mirigyeiről, zsigereiről lufi-módján ereszkedett alá a múltó est, az alkohol és szinten maradt merevedése. Vicsorgó, pontszerűen összehúzódott józanság lepte el. Festő barátja jutott eszébe, aki több évtizedes kihagyás után elhatározta, hogy befejezi a félbe maradt képeket. Szorgoskodott és matatott, nagyon igyekezett, végül rádöbbsent, hogy a régi festékek nem *elegyednek* az újakkal. Végigivott és okádott egy hónapot, aztán reszkető kézzel a vásznakat lefeszítette a keretekről. Új vásznat húzott a keretre s nekilátott a festésnek. Bogarászott, dolgozni próbált, aztán már csak mímelte a munkát, végül a kereteket is eltűzelte. Azóta szorosra préselt farostlemezekre fest, folyamatosan.

- A kislánnyal jöttem, és most apáméknál vagyunk. Holnap el kell mennünk anyámhoz is, aztán utazunk vissza. Megígértem nekik, hogy éjszaka jövök. - mondta Obrád és maga is érezte, hogy mennyire sikerületlenek a mondatai.

- Tudod, sajnálom. Azt nem mondom, hogy megértem, mert azt hiszem, hogy az ember negyven éves kora felett már semmit se ígérjen a szüleinek, az eltartáson kívül. Negyven fölött már csak magad vagy. Nem tartozol elszámolással se nekik, se a világnak. Felnőttél, önmagad ura vagy, de erre te sose fogsz *igazán* rádöbbsenni. Még mindig fogja vagy az elmúlt helyzeteknek, önmagadon kívül létezel, hazudsz magadnak, mentségeket keresel, pedig én *érezem* a farkadat! Képtelen vagy az önazonosságra, a változó helyzetekhez való alkalmazkodásra! - amíg Vera e csendes szemráhányásokat elsorolta, már csak összeölelkezve álltak, mint a szerelmesek, s a cinkos osztálytársak azt is hitték. Csak ők tudták, hogy életük egy darabja, megkésetten ugyan, de zárójelbe került.

Elbúcsúzott zilált pupillájú társaitól, akiknek tekintete nem nélkülözte a nosztalgiát, de híján volt a szeretetnek. Vera kísérté ki Obrádot, ahol öleléssé módosítható mozdulatokat törtek ketté. "Amerikában egy ilyen jelenetre egy egész filmet építenek", jutott eszébe a férfinak, aztán lassan felemelte Vera kezét és tánciskolai illemmel kezét csókolta. Fordulás, sasszé és irány az utca vége. A sarkon túl egy csonka faldarabnak dőlt és legszívesebben üvöltöni vagy sírni szeretett volna. Csillapodásra várt, de Vera nem engedte. Elrúgta magát a faltól és elindult egy haza-féleség felé.

A Nagypark sétaútjánál gazdátlan padra ült, légszomját cigarettával átszellőztetni. Az őspark tölgy- és platánfacsoportjainak nyiladékan át az égre pillantott, ahol augusztusi, csillagzaporos Nagyhold feszült. Az elaggott, megtántorodott pogány néphitek jóslata szerint: a csóvás hullások idején égre-sóhajtott kívánságok teljesülnek. Obrád úgy érezte, hogy a reményes kívánások ideje elmúlt. Felnőtt.

Neumayer Istvánné: Ikon (gobelin)

SZUNYOGH PÁL

Negyvenkettedik októbered kiszenved...

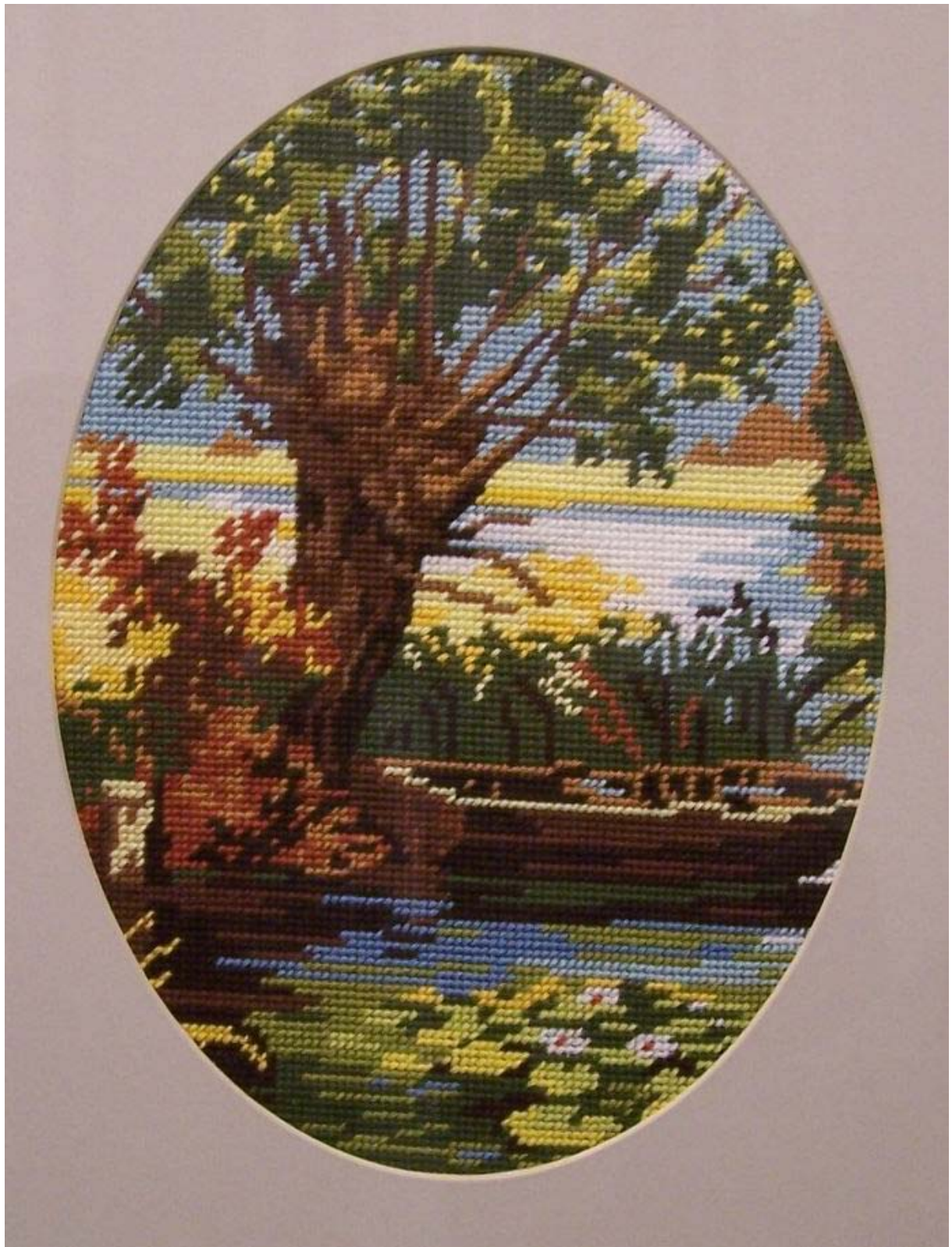
M.K.-nak

Kivénhedt igavonó szügyéig felmagzik a muhar
a betakarítás ostorcsapásai lassan varasodnak
ezüstcsengős csikóéveit megfojtja perje, tarack.
Cefrébe való már a gyümölcs: körte, barack
rozsdás patkók fél-ellipszisen kering el a föld a naptól
erjedne még a fény, de már fogja
hirtelen alkony-hordó feszes abroncsa.

Negyvenkettedik októbered kiszenved szántón, parlagon
erdőszélen felrobbant pöfetegek repeszétől
galagonya vércseppek az avaron.
És maradtak vértavak alázat mozdulatlan
zászlóvasaló szellő ügetett macskakövön, betonon...
ájuláson túli ütések negyvenkét évét számolom.

Az olvashatatlan sírfeliratokat ellepi a muhar
halottak-napi gyertyák katyusa tüzére leengedi
békefenntartó helikoptereit a juhar.

Csak mi maradunk talpig ősz-fegyverben
kezünkben köd-kardok, dér-dárdák, szél-szigonyok
szemellenzős éjszakán érintésem gyeplőit szaggatod.
Szemöldököd félkörén egy percre visszakanyarodik a nyár,
de érzem már bőrödön a talajmenti fagyot...

Metyovinyi Beatrix: Tájkép (gobelin)

AUDITOR

Szávai Attila írásai

Falusi lovak és hamis ékszerek

Bent maradtam túlórázni a gyárban. Szép nagy asztalom van, színe mahagóni, rajta és alatta számítógépes munkaeszközök, azokban és azok által épül a német ipar és a kapitalizmus. A klaviatúrát kézzel ingerlem napi nyolc órában, illetve most tízben. Ő meg engem. Valahol mögöttem kollégák dolgoznak fokozott hangulatban, egy csaj felnevet. Illetve hangban ez most jóval több és összetettebb, mint egy átlagos kacaj. Kevésbé általános. Kissé lónyereszerű. Titokban megfigyelve arcát, szintén egészen ló-szerű. Én sem vagyok egy tál hamvas eper. Mindenkinek megvan a maga keresztje. Van, aki az arcán viseli. Ezt csak azért írtam le, mert úgy határoztam az első impresszió lesz a kezdet, az első benyomás. Kissé történelmi lett ez a kezdet, mivel már régen is úgy tanították, hogy lovas nemzet voltak őseink. Erre mindig büszke voltam. Elégedetten dőlök hátra. Bunkó vagyok, nyers és néha illetlen. Egyesek szerint. Főleg a hétfők vannak személyiségemre kedvezőtlen hatással. Ez van. Lehet reklamálni a tervezőknél és a gyártóknál. Csak az a baj, hogy már jó huszonnyolc éve elhagytam a pénztárat. A garancia is több tekintetben lejárt már. A márkaszerviz meg elég drágán dolgozik. És nem valami megbízható, mindig úgy végzi el a munkát, hogy kis idő múltán újból dolgoznia kelljen. Így, hát inkább magam próbálom megjavítani magam. Bizonyos tekintetben többkevesebb sikerrel. Meg erősen bennem van, hogy csak azért sem leszek már egyetemista. Az egyetem bizonyos aspektusban márkaszerviz is lehet. Amilyen az autóknak is van, csak ide emberek járnak. Teljes generál, olajcsere (hogy jobban csússzanak a gondolatok) betört szélvédők cseréje (mert mindig van olyan, ami nagy sebességgel jön szembe) stb.

Odakint nedves őszei koraeste. A köd éppen leszállni készül. Már majdnem tele van vele a táj, a város még sejtető, körvonalaiban vázaltszerű. Mintha az alkotó elme kissé elbizonytalanodott volna, hogy hogyan is legyen tovább. Milyen vastagon húzza a vonalakat, milyen színekkel. A villanypóznákon madarak gubbasztanak. Illetve lehet, hogy nem is madarak, csak valami görcsszerű lerakódások a vezetékeken, összecsomósodtak az őszei percek. A vezetékek messze belevesznek a térbe, mintha valahonnan a történelemből jönnének. A madarak, mint valami összeesküvők, lapítanak, sunnyognak. Mintha tudnának valamit, amit jólneveltségükből fakadóan nem akarnak elmondani. Nagyjából sejtik a következményeket. Illetlenség lenne előre lelőni a poént. A köd tompa, nehéz fényeiben készül az est. Az éjszaka tömött sötétjét már dagasztják az angyalok. Hogy legyen mit enniük a hajnal madarainak, mikor a napot hívják a hegyek mögül. Nehéz munka ez. Az égbolt már alig érzékelhető. Ettől érzéki. Mert érzéki a természetnek minden látható és láthatatlan oka és következménye. Ahogyan az emberi okokban és emberi következményekben is fellelhető kisebb-nagyobb dózisokban az érzékiség édeskés párája, ami a leszállni készülő ködökhöz hasonló. Vagy egy nyereszerű nevetésben, amiben megtalálható a fülledt bujaság és egy zömök falusi ló kissé buta fejtartása. A zömök falusi lovak nemsokára elalszanak a szagos istállóban, buja és érzéki rétekről álmodnak majd és a csillagokról, amiket csak sejteni lehet túl a koratéli ködökön. Mindjárt letelik a megnyúlt munkaidőm, elindulok a városba valami langyosra fűtött busz hasában. A hosszúnakú városi lámpák már fáklyákként lobogtatják halvány fényeiket, hogy hazataláljanak az emberi okok és következmények. Az új városrészek már régóta gyanúsak nekem. Ezek az ipari parkok (így nevezte el őket valami elmebaj, nekem a parkokról más környezet jut eszembe), mondhatni elringyósítják a városokat. Urbanizált kurvulás. Hogy az

épületek kialakításának művészi értékét és üzenetét ne is említsem. Nincs mit említeni. Ne köszönd, szóra sem érdemes. Az emberek lelkében és szemük előtt vastag ködök vannak. Valaki felkapcsolhatná már a közvilágítást! Mármint az igazit, a Mindenható által teremtettet, aminek ünneplésére tavasszal virágok nyílnak, aminek fényében összebújnak az őzek az erdei tisztásokon. Valahogy utat kellene nyitni a napfénynek, hogy lássanak az emberek. Lássák egymást is, lássák helyüket a világban, lássák az egyetemes emberi értékrend évezredek óta fogalmazott ideáit. Hogy ne üljenek fel hamis ideológiáknak. Mert azok csak nehéz, hideg, nedves ködökkel terhelik az emberek eszméletét. "Jó lenne napfény, az igazi" gondolom most, miközben leszálok a buszról. Körülöttem az utcai lámpák beteges, tompa fényű füzerei, mint prostituáltak testén a hamis ékszerek.

Megváltó és falióra

(Vályi Huba órasmester figyelmébe)

Azon túl, hogy az ágy egy rendkívül veszélyes hely (ha a benne történő halálozások számát nézzük), azért a fal mellett se mennyünk el csak úgy. A fal sem semmi. Ruháinkat bízunk rájuk és fogasaikra. Mert minden falifogas azé a falé, melyre a szakavatott kéz felfúrta, nem pedig tulajdonosaié. Mert mi lenne, ha mondjuk, nem lenne falunk? Hová raknánk a fogast? A padlóra azért mégsem kerülhet. (Ellenben velünk) Ki vagyunk téve fogasainknak, szolgálk vagyunk. Ezen már egy forradalom sem segít. Van nekem is fogasom, bocs, pontosabban a falamnak. Formavilága szerény, lelkes hobbiasztalosok rövid időn belül eltervezik és legyártják a hasonlót. Néhány sovány deszka és a réz akasztók. Ilyen egyszerű. Mindez biztosan a falra rögzítve. Többek közt abból a praktikus okból is, hogy alatta elférjen a kínai váza, ami egyébiránt hamisítvány. Mert, ha a fogas álló lenne, akkor likvidálnom kellene szobámból ezt a kulturális áruját, ezt a hazug álcsajnit. A fogas következetesen és meggyőződéssel kínálja ruháit a bennlakónak. Nehezebb éjszakai órákban a ruhák inkább valamilyen ez idáig nem ismert halott állatokra hasonlítanak. A falnál maradván van még néhány téma itt. Például az idő. Biztos meglepődsz most. Hadd fejezzem be. Szóval, én mindig is irigyeltem és irigyelni fogom azokat a középosztálybeli háztartásokat (rendkívüli bátorságuk végett), ahol olcsó, fröccsöntött faliórák ketyegik meg a teret. Pontosabban, nem is a háztartásokat és azok elkövetőit irigylem, annál inkább a falakat, melyekre praktikus, osztálynézeti és nemzetgazdasági okok helyezték az időt. Sőt, tudok helyeket, ahol a vallást is belekeverik az ügybe. Utóbbin eltűnődve, nem tudom melyik nagyobb illetlenség egy állítólag vallásos szobában: a Megváltó fölé, vagy a Megváltó alá helyezni egy ilyen kínai időgépet. Hogy aztán másodpercekről kajabáljon, éjt nappallá téve, mintha mondanivalója annyira sürgős és fontos lenne. A kicsi kínai mosolygós árusok még nem tudják, hogy nem illik olyan elgondolású és kivitelezésű órákat gyártani, amik esetleg egy óvatlan pillanatban a Megváltó környékére fúratnak egy falon valahol a világban. Ebben az esetben az arra fogékonyak számára esetleg az egész egyházasdi is komolytalannak tűnhet, valami múltó szenvedélynek. Bárcsak látnám a transzparenseket a Kossuth-téren, hogy „Komoly falra, komoly ember környékére komoly órákat akarunk!” illetve „Elég az olcsó ketyegésből, elég a filléres másodpercekből!” Egynémely radikálisabb tüntető persze mindjárt a kommunistákra keni az egészset. És azon sem lepődnek meg, ha néhány élelmes kicsi kínai olyan órákat kezdene árulni, amikben maga a Megváltó

mutatná az időt. Az emberi találékonyság határai messze elnyúlnak az ismeretlenben. Ejnye-ejnye gyerekek!

Nemrég üzent nekem egy híres és elismert órásmeister, szívesen találkozna velem, kíváncsi rám, olvasott itt-ott ezt-azt tőlem, meg ilyenek. Az órásmeisterrel kapcsolatban, így Őt személyesen nem ismerve alából elfogult vagyok, mivel ő javította meg élőhelyem templomtornyának régen megállott óráit. Kicsi kínai testvéreim! Én nem tehetek róla, de valahogy jobban megbízom egy olyan emberben, aki úgymond időt rak egy öreg templomtoronyba, mint bennetek, kik lassan már mindent fröccsöntve és magas szériában fogtok gyártani, falióráktól talán egészen valami új vallási tanig, polietilén áhítattal.

Jaloveczkiné Balla Katalin: Mediterrán udvar (gobelin)

ERŐS ILDIKÓ

Kezdetek

**mostantól csak a könnyű ívek
emelkedése a földhöztapadt
szárnycsapások vetkőzése
tünékeny arcú ég alatt
mostantól csak a színek csendje
lárma szüntelen lobogás
az egyre növekvő virradattal
a mából a most és semmi más
a hallgatások az ébredések
az egyetlen a pillanat
mostantól csak az idő kevély
rostáján mi fennakad**

H. TÚRI KLÁRA

Tükörbepillantó

Isten az öreg Csősz
festőbojtárja én
életem tükörén
pont pont vesszőcském
nyáját terelgetném
a Holdba csillagokba
s mint jós fejét fogva
gonoszul naponta
titkokat sejtet a bős
végzet bennem s alattomba
sandán a kevély erény
int magamtól s míg az ősz
hulló csillagaival időz
fölöttem holdas ár
hullámaival bennem
a halál tetőz

Lepel alól gyászom
Uramnak ajánlom
Kivel mindenekben
a Szeretetet küzd s győz

2006. november.

Szabó Tamás: Téli táj (gobelin)

HÍREK

Életének 93. évében elhunyt Határ Győző

Határ Győző az 1956-os forradalom leverése után, 1957-ben érkezett Angliába. Az utóbbi évtizedben a dél-londoni Wimbledonban, illetve a Balaton partján élt és alkotott. Az író halála előtt kifejezte azon kívánságát, hogy londoni házának tulajdonjoga a magyar államra szálljon.

Határ Győző 1914. november 13-án született Gyomán. Eredeti neve: Hack Viktor. 1946-ban magyarosított. Műveit már Határ Győző néven publikálta. 1933-ban a Markó utcai Főreálban érettségizett, majd 1938-ban a budapesti Műegyetem Építészmérnöki Karán szerzett diplomát.

1943-ban részt vett egy államellenes szervezkedésben; május 1-jén összeesküvés vádjával letartóztatták, műveit bűnjenként lefoglalják. A Haditörvényszék felségárulásért halálra ítéli; majd ezt – többszöri, hosszan tartó fellebbezés után – 12, végül 5 évre mérséklék. Sátoraljaújhegyi raboskodása idején átéli az 1944. március 22-i fegyházlázadást; ezt követően büntetőszázadba sorolják be, de 1944 késő őszen sikerült megszöknie. Budapesten a Wallenberg-házban talál állást és menedéket. Itt érte meg a nyilasuralom végét.

1956 tavaszán ismerte meg leendő feleségét, Prágai Piroskát, akivel 1956 decemberében elhagyta az országot. Londonban telepedtek le. Határ Győző a BBC Magyar Osztályának munkatársa lesz (1957–1976); nyugdíjazását követően a Szabad Európa Rádióknak dolgozik. Emellett 1960 és 1985 között, mint az angol külügyminisztérium hivatalos tutora, angol diplomaták magyar nyelvi felkészítését és a magyar kultúrába való bevezetését végzi felelőségével együtt, aki – felelősségteljes tisztviselői munkája mellett – férje műveinek angolra fordításán is dolgozik.

1967 márciusában költöztek dél-londoni végleges otthonukba, ahol emigráns, majd később hazai barátait is sűrűn vendégül látják. Gyakran szerveznek irodalmi esteket, amelye-

ken Prágai Pirooska a művek tolmácsolásában, előadóművészként közreműködik.

1970-ben az Amerikában élő Makkai Ádám többhetes előadókörutat szervez Határ Győző számára; Clevelandben a város díszpolgárává választják. 1978-ban újra körutat tesz; mintegy félszáz előadóestet tart a magyarul lakta településeken. Ez a két körút teremti meg a bázist saját könyvkiadása számára. A következő évtizedben szinte évente jelennek meg művei.

1988 áprilisában Kabdebó Lóránt irodalomtörténész kérdéseire válaszolva londoni otthonában magnóra mondja életútját. 1989 őszén látogat haza első ízben hivatalosan.

Díjai:

75. születésnapja alkalmából a Magyar Köztársaság Aranykoszorúval Ékesített Csillagrendjével tüntetik ki. Műveit azóta folyamatosan kiadják itthon is. 1990 óta minden könyvhétre hazajött, szerzői esteket tartott, dedikált.

1991. március 11-én Kossuth-díjat kapott. 1993-ban a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagjává választja. 1994-ben szülővárosa, Gyomaendrőd díszpolgárává avatja. Ugyanez évben a Miskolci Egyetem díszdoktori címet adományoz neki, valamint kitüntetik a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével. 1994. június 16-án megkapja az angol királynő engedélyét az érdemrendek viseléséhez. 1996-ban elnyeri a Salvatore Quasimodo Költői Verseny Nagydíját. 1998-ban a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karának rektorától átveszi arany- és gyémántdiplomáját. 2001-ben Márai Sándor-díjat kap, 2004-ben a Pro Cultura Hungarica elismeréssel tüntetik ki. 2005 őszén a Magyar Írószövetség Elnökségének örökös tagjává választották.

A G. Komoróczy Emőke tollából született életrajzot a [Digitális Irodalmi Akadémia honlapján](http://www.litera.hu) teljes egészében elolvashatja.

(A cikk szerkesztett változata a www.litera.hu oldalon megjelent eredeti verzióinak. A Szerk.)

E havi számunk szerzői:

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású

Cegléd József (Bácsalmás, 1954) Nagyoroszi, közalkalmazott, író

Erős Ildikó (Budapest, 1973) Budapest, nyelvtanár, újságíró,

Fetykó Judit (Sátoraljaújhely, 1956) Budapest, közalkalmazott, író

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Karaffa Gyula (Nyíregyháza, 1964) Nagyoroszi, ny. közalkalmazott, vállalkozó

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő

Móritz Mátyás (Budapest, 1981) Budapest, internetes újságíró

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő

Szunyogh Pál (Balassagyarmat, 1963) Tereske, nyomdász, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Tördelés/irodalom:
Karaffa Gyula

Helytörténet/fotó:
Végh József mkl.

Grafika/képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
0630-383-5385

Email cím:

karaffagyev@freemail.hu

hgev@freemail.hu

Kiadja a rétsági Művelődési Központ és Könyvtár

Terjesztés kizárólag PDF formátumban.

Vincze Györgyné: Pihenő (gobelin)